

కా ల క్షే ప ం

(TIT - BITS)

రె ం డ వ భా గ ము

భ మి డి పా టి కా మే శ్వ ర రా వు

ప బ్లి ష య్

కొ ం డ పల్లి వీ ర వెం క య్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రా జ మం డ్రి

అన్ని స్వామ్యాలూ
గ్రంథకర్తవి

వేల
రూపాయ

మొదటి ముద్రణం, అక్టోబరు 1948
రెండవ ముద్రణం, అక్టోబరు 1951
మూడవ ముద్రణం, ఫిబ్రవరి 1956

శ్రీ కొండ్లపల్లి ముద్రాశాల
రాజమండ్రి

ఇంగ్లీషుపాఠం మూలుగుతూ జోగుతూ కునికిపాట్లు పడుతూ
చదువుతూన్న కొడుకుతో,

సవితితల్లి—పొగరుమోతా ! క్రాపింగు అంటుగునేను ! అదా
చదువు !

కొడుకు (ఉలిక్కిపడి క్రాపింగు సర్దుకుని)—టీ హెచ్ యి
ఎం యే యన్

(అని ప్రారంభించగా, ఆవిడవెళ్ళి వాడితలకాయ గోణ్ణెట్టి
కొట్టగా, కుర్రాడు ఏడుస్తూ, పుస్తకంకేసిచూస్తూ అందులోఉన్నట్టు)
.....డబ్ల్యూ ఐ డివోడబ్ల్యూ ఎంయూయన్ డియే! వై బీచ్!

తగులడిపోతూన్న ఒకకొంప అర్పిపెట్టడానికి కొందరు జాలి
గుండెవాళ్ళూ, కొందరు వతనగా కొంపలారిపేవాళ్ళూ వచ్చిం
తరవాత ప్రేక్షకుల్లో ఒకడైన రాయుడుగారు, తన మిత్రుడు
రంగకవిగారితో,

రా—రంగకవి గారూ ! అల్లాచూస్తే కార్యంలేదు, రండి
బింది పుచ్చుకోండి !

రం—ఉండవయ్యా ! రేపు నేను హెచ్చుతగ్గుగా వర్తస్తుచేస్తే
మళ్ళీనువ్వే తాటాకులు కడతావ్ !

రా—అవీ ఉండవ్ కట్టడానికి ! పెందరాశే రావయ్యా !

తెలుగుమేష్టరు—“తల్లిదండ్రులు”—ఏ సమాసం వనమయ్య !

వ—చాలా ప్రమాదంఅండి. పచ్చినమాసం.

తె—ఛీ : నోరుమూసుకో : పుండాకోర్ : ఒక్కవరసగానే ఉంది నీనోరు :

కుసుమయ్య—(తన్ని అడక్కుండానే) ఒక్కవరసగా ఉంటా సమాసంలో పూర్వభాగం అండి : పరం బహు ఇదిగా అశ్లేలంగా ఉంది.

4

కోటయ్య—ఒరేయ్ : బ్రహ్మయ్య మరీపొడుగురా, తాడిలాగ : నీకూవాడికి చెడీపెడీ అయింది పేమిటి ?

బాపన్న—మరేరా : నేను : ఎగిరికొట్టాను, ఒక్కలెంపకాయ సాగదీసి : అది ఛళ్ళుమని వాడి పిర్రమీద తగిలిందిరా :

కో—మళ్ళీ కొట్టలేకపోయావ్ దవడ కందేటట్టూ :

బా—అనుకున్నా : యత్నించా : కాని, వాడి పొడుగు చేతుల్తో నాగొంతిగ డబాయించి ఉంచాడేమో, నే కొట్టిన చరుపు లన్నీ గాలిలో దూసుకుపోడమే :

5

ఒక కచేరీ ఇవతల సాయంత్రపువేళ ఒకనంసారి ఒకపెద్ద మనిషిని కలుసుకుని,

సం—ఏనున్నాఅంటే మళ్ళీ గౌరవనీయుణ్ణి. పెద్ద సభ్యుణ్ణి అంటావు. ఆయిదుదాటింది, లోపలికివెళ్ళి నా విషయంలో మంత్రిగారికి సిఫార్సు చేస్తానని చెయ్యలేదుకాదూ ?

పె—మర్యాదగా మాట్లాడు. మధ్యాహ్నంవెళ్ళి ఓ గంట మాట్లాడివచ్చాను. నీకు భరవసా ఇచ్చింతరవాత ఊరుకుంటాను టోయ్, వెళ్ళివాడా :

సం—ఎందుకొచ్చిందయ్యా, పచ్చిఅబద్ధం ? నేను ఉదయాన్నించీ గేటుదగ్గర నుంచుంటేనే :

పె—చాదస్తుడా, రెండోగేటు లేదుబోయ్ ?

సం—మూడోదికూడా ఉంది. ఉంటే ? రొండో దాని దగ్గర మాతమ్ముడూ మూడోదానిదగ్గర మాబావమరదీ పొద్దుణ్ణించీ ఉన్నారు. చేతకాకపోతే, ఆమాట అనెయ్య కూడదూ, ఇల్లా ఏడవకపోతే ?

6

నారాయణ—అచ్యుతం : పాటకచేరి ఎల్లాఉంది ?

అ—ఆయన తగుదునమ్మా అన్నట్టు భాసింపట్టు వేసుగు కూర్చున్నాడు.

నా—సరేలే, పాటమాట ,

అ—భైరవి ఘంట పాడాడు, భోంచేసి ఊరికే 'బేవ్' మన్నట్టు ఉందిగాని ముండావాడికి ఏమీ ఆయాసమేనా లేందే !

నా—ఏదో : తెలివిగలవాడేనా ?

అ-అబ్బో! మహాగడుసు! ఒక్కమాట తెలియనిచ్చాడుకాడు. మెచ్చుగునేవాళ్ళు అది చూసే !

7

సాంబమ్మ—ఏమమ్మోయి, రంగమ్మగారు : ఇందాకా మీ ఆయన నీయెదటికొచ్చి అల్లా తెయితక్కలాడుతున్నారేం ? తడికిల్లోంచి చూశానూ :

రం—ఏముంది సంబడం ? నిన్న మీరు మీఆయన ఎదట అడుతున్నసంగతి కిటికీలోంచి చూశారటా, అది నాతో ఇందాకా చెప్పడంసాంపూ అది ;

8

ఒకజడధారి ఒకకుర్రాణ్ణి వెంటతరిమి పట్టుగుని.

జ—ఒప్పుకో !

కు—నేను చెయ్యలేదు,

జ—చేశావు.

కు—లేదు. నువ్వూచూశావా ?

జ—దేవుడుచూశాడు,

కు—దేవుడు అన్నీచూస్తాడా ?

జ—ఓ లెక్కేమిటీ ఆయనకు !

కు—మొన్నటిరోజున మానాయనమ్మ నన్ను తిడుతూంటే నేను నవ్వుతూకూచోడం దేవుడుచూశాడూ ?

జ—ఓ.

కు—(జడధారిని ముక్కుమీద ఒక్కటిచచ్చుగుని) ఫోసె ! మా నాయనమ్మ మా నాన్నని కన్నమర్నాడు పోయిందిట !

9

పేరమ్మ—మీకేం ? సిసీమాలోకెడతారు, నాటకంలో కెడతారు. అడ్డమైనచోట్లకీ వెడతారు ! మొగాళ్ళూ !

సూరయ్య—మొగాడివి కావనేనా నీకుపట్టుకున్న విచారం ?

పే—అవిచారం మీకుమాత్రం లేదూ, అప్పుడప్పుడూ ?

10

సోమయాజులు—రామంగారింట్లో పెళ్ళికి దక్షిణాదినించి నన్నాయిమేళం పిలిపించారట వెళ్ళావురా ? మనవాళ్ళూ !

మ—ఆ. జాగాఉందిరా, సన్నా యేమిటి, “అబు” తంగా ఉలిది,

సో—వీమోరా, అసన్నాయిగాడు కూర్చునీ, లేచీ, కుస్తీ చేశాడు. కాని, ఎంచేతో నాకు నవ్వొచ్చిందిరా, అనందం కలగ లేదు. నేనూ వచ్చాలే :

మ—వాడిమాట కాదోయ్ ; ఆడోలు వాయించాడేం, వాడి సన్నాయిమాట నేచెప్పేది !

11

పంతులు—లెక్కతప్పు ! మళ్ళీచూడు.

కుర్రాడు కొంచెంసేపటికి మళ్ళీ పట్టుగొచ్చి చూపెట్టగా,

పం—ఇంకా బేడతక్కువే, మళ్ళీచూడు.

కుర్రాడు మళ్ళీ పట్రాగా,

పం—ఆ లోతక్కువ అల్లానేఉంది.

కు—(కొంచెంసేపు ఆగివచ్చి) మేష్టాండి ! ఇంకో లెక్క చేసి దానికి బేడెక్కువొస్తే, రొండులెక్కలూ ఏకంగా రైటు కావండీ ?

12

శివయ్యమొదటా, శివయ్యవెనక ఇంకాకొందరూ, మేడమెట్లు దిగుతుండగా, మెట్లు కొంత ఒడుదుడుకుగానూ జారుగానూ ఉండడంవల్ల.

శి—(కడంవాళ్ళతో) అయ్యా, జాగ్రత్త ! జాగ్రత్తగా దిగండి.

పైవాడు—నువ్వుముందు జారకుండా దిగవయ్యా, మాజోలి నీకెందుకూ !

శి—అల్లాకాదులెండి. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో నాజోలికంటె ఘోరో నాకు నెత్తిమీదివిషయం.

13

తాత—ఒరేయ్, చిన్నాడా! నిన్న, లాగూఅదీ తోడుక్కుని, కర్రుచ్చుగుని, పెదిమి కొరుక్కుంటూ నీతో వచ్చాడు, ఆయనెవరూ ?

చి—కొండకోట ఎరుగుదువా ?

తా—ఆ.

చి—ఆ జమీందార్ని ఎరుగుదువా ?

తా—ఆ ఆ.

చి—అయిస్తో పేకాడే ఆయన.

14

చెప్పరాని తంటాలుపడి పరీక్షపేపర్లు దిద్దడం సంపాదించు కున్న మేష్టరుతో,

లక్కరాజు—ఏమండోయ్, పెద్దయ్యమేష్టారు! పేపర్లు జోరుగా కొట్టేస్తున్నట్టున్నారు : ఎక్కడా కనిపించటం లేదు.

పె—మరేనండి. జోరుగానేఉంది.

ల—ఇంకా ఏమాత్రం ఉన్నాయి ?

పె—ఇక లేవండి. ఏపన్లనేనా పూర్తిగా చెయితిరిగిన తరవాత ఆపనే ఉండదు.

ల—నిజమే. లేకపోతే ఆచెయ్యేనా ఉండదు !

15

మంగమ్మ, వెంకమ్మతోకలిసి గుడికి మొక్కు పట్టిగెళ్ళి భక్తిపూర్వకంగా వినపడి వినపడనట్టు,

మం—అనువులమ్మా, తల్లీ ! నాకు నాలుగుపుట్ల ధాన్యం పండిస్తే, నీకు అందులో రెండుపుట్లు సమర్పిస్తాను.

వెం—(మంగమ్మ చెవులో) అంత మళ్ళీనువ్వు సమర్పించు గుంటే నీకు సహానికి సహం దండగ కాదుటో ?

మం—(అమ్మవారికి కనబడకుండా చెయ్యి అడ్డుపెట్టుకుని, కళ్ళుమూసుకుని, నాలిక అడిస్తూ వెంకమ్మ చెవులో) ఊరికే అన్నాను, మాట్లాడకు. అవిడికి ఈమాట ఖనపదొచ్చిందామిటి! అవిడ మొహం !

16

ఒకస్వాములారు ఒక ఊరెళ్ళిన పదిరోజుల్లో ఆ ఊరిమీద ఆయనకి అగ్రహం రాగా,

జనులు—(సాష్టాంగపడి) దేవా కటాక్షించాలి, దాసులం ! పాపులం !

స్వా—తక్షణము ఒక మహాసంతర్పణ చేయుడు. ముడుపు దండిగా కట్టుడు, లేనిచో ప్రక్క ఊరచేసినది ఇచ్చటనూ చేయుడు.

అనగా జనులు హాడిలిపోయి, బోలెడోసి అవీ ఇవీ చేసి, కానిచ్చి చివరకి ఆయనకి నమస్కరించి,

జనులు—స్వామీ : దేవరవారు ఆ పక్క ఊళ్ళో ఏమిటి చేశారు ?

స్వా—ఆ ప్రక్కఊర మేము ఘోరమైన ఉపవాస మొకండు చేసియుంటిమి !

17

ఇనన్నెక్టరు ఎదట పాఠం ఇస్తూ,

మేష్టరు—రూపాయిలో అయిదవవంతు ఎంత ? నెంబర్ ఫోర్ :

నెం—మూడణాలకాని అండి.

మే—కూచో,

ఇ—ఆగండి. అబ్బాయి ! అయిదు మూడణాలకాన్లు ఎంత ?

నెం—రూపాయికాని అండి.

ఇ—అవునామరీ ! గురువుగారు రూపాయిస్తే, నువ్వు ఇంకో కాని ఎక్కువిచ్చావే !

నెం—దక్షిణండి.

18

తండ్రి—ఈ మాటేనా బాగా తగలేళ్లాడా, మార్కులూ ?

కొడుకు—మళ్ళీ హిస్టరీలోనే వచ్చింది కొంచెం “డెఫిసిట్టు”

తం—అంటే ఎక్కువా తక్కువరా వెధవా ? వెధవ నాన్నడమూ నువ్వును !

కొ—తక్కువే.

తం—అయిన ఎవర్రా ? కర్రట్టిగెళ్ళి కనుక్కొస్తానూ !

కొ—లాభంలేదుట నాన్నా !

తం—ఏం ?

కొ—స్కూలు మొత్తానికే వచ్చిందిట డిఫిసిట్టు.

తం—అపీతే, అదిలేని స్కూల్లోజేరి ఏడవకూవదూ ?

కొ—అదిలేని స్కూలే లేదుట నాన్నా !

తం—అల్లానా ! పోస్తే. కాలమానమే అల్లాడింటే మనం ఎంజేస్తాం !

19

మేష్టరు—నరహరిరావు ! పాఠం చదివావా ?

న—చదివానండి.

మే—అప్పగించు.

న—జ్ఞాపకం లేదండి.

మే—ఏం గ్రహచారం ?

న—పొద్దున్నే మానాన్న నాకు ఫర్లేటివ్ ఇచ్చాడండి !

మే—ఏమిచ్చాడూ ?

న—ఫర్లేటివండి.

మే—దానికంటే నీ ఫరఫరలాడించడం బాగుంది.

20

బోగంమేశం రక్తికట్టి మఱాగా అయిపోతున్న సమయంలో
సభలోకూర్చున్న తెలుగుస్ట్రీడరు గౌరయ్యగారు తన సరసని
కూర్చున్న ఇంగ్లీషువకీలు కృష్ణారావుగారి చెవిలో

గౌ—కనిపెట్టారా ?

కృ—ఏమిటి ?

గౌ—దాని మొహం !

కృ—మీ మొహంలా ఉంది ! ఆనలేమిటి ?

గౌ—అదికాదండీ !

కృ—ఏమిటి మరి ?

గౌ—మొహానికీ, అంత ఒత్తుగా మెత్తించేంటూత్ పొడరు,
మరీనూ ?

21

పుల్లయ్య—విన్నన్నా ! ఎల్లాఉంది పంతులుగారి వ్యాసం ?

వి—పంతులంటే నువ్వేనా ?

పు—మరే.

వి—మొదట్లోకొంతమాస్తే, 'తరువాత చూడరు' అని ఉంది.

పు—అక్కడ చూస్తే ?

వి—'పైన ఉదాహరించినట్టు' అని ఉంది.

పు—మాధ్యస్తంలో చూస్తే ?

వి—అక్కడ ఒక అక్కర్లేని విషయం కొంత చర్చింపబడి
'ఇంకా లోతుగా దిగబడడం అప్రస్తుతం' అని ఉంది.

పు—సంగతి నీకు తెలియలేదండూ !

వి—తెలియకేం ? నీకు తెలియలేదని తెలిసింది.

22

ప్రణయరాపు రచించిన ఓ గీతమాలిక ఒక శాస్త్రుల్లుగారు
దీక్షగా చూస్తూండగా,

ప్ర—ఏమండోయ్, శాస్త్రుల్లుగారు ! నా పద్యాలు అంతపరిశీ
లనగా చూస్తున్నారు, తప్పులుకోసమా ఏమిటి ?

శా—అబ్బే ! ఒప్పులకోసమే, దగ్గరదారిగదా అని.

23

అగిఅగి స్కూలుపైనలు పరీక్షకి వెళ్ళివచ్చిన రామయ్య
కామన్నగారితో,

రా—లెక్కలపేపర్లో, వాడిదుంపతేగా, మేష్టరు చెప్పినట్టు
"క్వాడ్రిలేటరల్" ఇచ్చాడా !

కా—నువ్వు అదేనా చేశావా ?

రా—లేదు. అదిరాందే ? "ఇంపాసిబిల్"ట !

కా—అవునా. మేం వెళ్ళిన యేడూ అంతేట !

24

ముత్తయ్య—అదేమిట్రా, వడ్డికాసులూ ! మెడ అల్లాఉందీ? దవడ వాచిందేం ?

వ—పిప్పిదంతం తీయించుకున్నానా. వైద్యుడు పొర పాటు ఘట్టిదంతం పీకాడు. ఓ పట్టాన్ని ఊడకపోతేనూ రొమ్ము మీద కాళ్ళు దబాయించి పట్టకారుతో మెలెట్టి గుంజాడు.

ము—ఏముచ్చుగున్నాడోరీ !

వ—మామూలుగా పుచ్చుగునే రూపాయికాక, ఇంకో రూపాయి ఇస్తేగాని కిట్టదన్నాడు.

ము—ఎందుకూ ? పొరపాటు బడ్డందుకా !

వ—చెప్పాడుకాడు చచ్చినా !

మి—మెడపొడుగు చేసినందుకు గావును !

వ—కావును ! మొదట్లోలేనిది ఇప్పుడు తలకాయి సరంబీకి తగుల్తోంది. పోదూ! మన సొమ్మంతమంది తింటున్నారు కారూ!

25

సుందరావు—ఏమండి నరసన్నగారు ! మన వాళ్ళంతా వచ్చారటా !

న—(ఇంట్లోకి చూసి) ఏమే ! సుందరావుగా రొచ్చారు.

సుం—నవ్వుతూ అడుగుతున్నాను. “ఏమే” అన్నారు గదా. పెద్దావిడ పలుకుతుందా, రొండో ఆవిడా ?

న—కావలసినప్పుడు ఎవ ర్తీపలకదు, అక్కర్లే నప్పుడు అంతా పలుకుతారు.

సు—సున్నితం. చెప్పకూడదుగాని, పెద్దావిణ్ణి “ఏమే” అని ఫిలవండి,

న—మరి తరవాత అవిష్ణిమాత్రం ?

మం—“ఏజ్యూన్” అని పిలిస్తేసరీ !

26

కొందరిని కూచోబెట్టి శేషయ్య ఒకవ్రాతప్రతి చదువుతూ.

శే—“అంతట నతనికి దావామువేయ”

అని ఉచ్చరించగా, బోధపడక

ఒకశ్రోత—‘దావాము’ ఏమిటి ?

శే—ఉండండి. ‘వా’ మీద ఏదో అంకివేశారు.

ఒకశ్రోత—ఆ అంకి ఉద్దేశం, కింద రాస్తారుచూడు.

శే—(చూసి) “అసలు ‘హ’ అని వ్రాయదలచి తలకట్టు మరచినాడ.”

ఇంకోశ్రోత—అబ్బా ! ఎంతపనీ ! ఇంకా ఏమన్నా రాశాడా ?

శే—“అది అక్కడ ఉన్నట్టుగా భావించి చదువుకొన వలెను.”

మరోశ్రోత—హరి ! ఎంత సిరాపాడైందిరా ! వీడితలకట్టు బంగారంగానూ !

27

గోపాళం—రాత్రి నాటకం ఎల్లాఉందిరా. దానూ !

దా—వేషాలూ, తెర్లూ నాటకమూ, అడేవాళ్ళూ, మాత్రం పాతసరకు. సాంగ్సు కొత్త వేటగాని తబలావాడు మానేశాట్ట. లేడూ ! ఉందీ !

గో—అయినా ! సరిగ్గా చెబుదూ !

దా—ఎమో ! నేను ఈ మధ్య చూసినవాటిల్లోకి బాగానే ఉంది, అన్నట్టు నువ్వు వచ్చావుగా ! నీ కెళ్లాఉంది ?

గో—నేను ఆ మధ్య చూడనివాట్లకంటే చాలా బాగుంది.

28

కోదండం తన స్నేహితుడైన బంగారయ్యతో కలిసి వచ్చిన కాళీగారితో మాట్లాడుతూ,

కో—నామాట కేవలం కొట్టిపారెయ్యకండి మరి, పది పణ్ణెండు భాషల్లో ప్రవేశంగల ముండావాణ్ణి.

కా—ఏమేమిటం డవి ?

కో—(గబగబా) తెలుగూ, ఇంగ్లీషూ, అరవం, కన్నడం, హిందూస్తానీ.... (అని ఇక జ్ఞాపకంరాక) హిందీ....

కా—హిందూస్తానీ, హిందీ బహుదగ్గరేగా ?

కో—అయితేం లెక్కకి వేరేగా ?

కా—అయితేం మీరన్నవి ఆరేగా ?

కో—(కొంచెం తెల్లపోతాడు)

బం—ఆ ఆరూ రాయడంతోటీ చదవడంతోటీ పన్నెండనే కాదూ నీ తాత్పర్యం ?

కో—అడ్డమా ! అదే. చూశారూ, కాళీగారు ! వైఖరి కని పెట్టడంలో మావాడి ప్రజ్ఞ ఇంతాఅంతా కాదు.

కా—తెలుస్తూనే ఉందండి. మీప్రజ్ఞకి అధమం రెట్టింపు ఉంటుంది.

29

విమలాపురంలో కథ చెబుతూ ఒక హరిదాసుగారు తాళం తప్పతూండగా సభలో కూర్చున్న వారి సాటిహరిదాసు ఒకాయన అది భరించలేక,

సా—అయ్యా : మీరు షక్తు ఆ పాపేదో పాడుకుంటూ పొండి, తాళం ముట్టుకోకుండానూ : ఆ తాళంగొడవ నే చూస్తుంటానూ :

అనగా సభలో మరొకడైన త్రివేణిరావు సాటిహరిదాసుతో,
త్రి—అల్లాకాదండి. తమరు ఎల్లానూ తలపెట్టుకున్నారు గనక ఆపాటకుడా తమరే చూస్తే కృతార్థులం.

హరిదాసు—మరి నేనో :

త్రి—మీకేం గంతెయ్యండి హాయిగానూ :

30

రామయ్యా కామయ్యా. ఒకరోడ్డుమీద ఉన్న ఒకమనిషిని ఒక దున్నపోతుని చూస్తూ పొలానికి అడ్డంపడి అటేనడిచి వెడుతున్న సమయంలో ఒక మోటారుకారు వచ్చి దున్నపోతుని వక్కకాలవలోకి నెట్టి పారెయ్యడంతోపే ఆ మనిషి బూతులు తిట్టి కళ్ళెర్రచెయ్యడంచూసి ద్రైవరు ఆ మనిషిమీద ఓమనీ పర్సు పారేసి పోయేసరికి వీళ్ళూ రోడ్డునమీపించగా,

మనిషి—(జాలిగా) పాపం : ఎవరిదో దున్నపోతు : ఎంజేస్తాడు ద్రైవరుమాత్రం ?

కామయ్య—ఎవరిదైతేం ? కారు ఆపద్దుటయ్యా, చచ్చులాగ ఊరుకున్నావ్ :

అంటూ దున్నపోతుకి ఏదో చూస్తూండగా ఆమనిషి పర్సు తీసి అందులో డబ్బులేకపోవడమేకాక అది చిరిగిపోయిందని కూడా గ్రహించి వాళ్ళతో,

మ—(కోపంతో) ఊరుకోడవేం ? కారునెంబరు ఆరువేల ఘోషిందండి. సాగతీర్థం రండి :

31

సుబ్బన్న — ఒరేయ్, శ్రీరాములూ : మన శివరావు పాడుతూ మధ్య మధ్య హ హ హ హై, హై అంచూంచాడేమిషి ?

శ్రీ — తనపాట హాయి హాయిగా ఉంటుందని, ప్రాలుద్ధంచేత విన్నవాళ్ళు, ఆలస్యంకాకుండా అనుకోడానికి,

సు — వెనకతను హైదరాబాదులో కొన్నాళ్ళున్నానని గర్వం కొద్దీ కాదుగదా !

శ్రీ — అందుకో, లేకపోతే తనుపాడేది హిందూస్తానీ బాణీ అని అందరూ గ్రహించడానికో.

సు — అహో అందుకనా : హల్లాచెప్పు : హిప్పడునచ్చింది !

32

చంద్రుడుగారు రాత్రి ఒంటిగంటకి మామూలుగా ఒకపని మీద బైటికిరాగా, గబగబా రోడ్డుమీద డాక్టరుగారు వెళ్ళడమున్నూ వెనకాలే భంట్లోతు రావడమున్నూ గమనించి, భంట్లోతుతో

చం — ఎక్కడకోయ్ ! తొందరగా వెడుతున్నారు?

భం — భగవాన్లుగారి ఇంటికండి.

చం — ఏమిటికథ ?

భం — ఆయన “వైఫ్” గారు నెప్పులతో “ట్రబుల్” పడుతున్నారండి, “అర్జెంటు” గా “కా” లొచ్చి డాక్టరుగారు “ప్రెగ్నెంట్” చెయ్యడానికి వెడుతున్నారండి.

చం — వెళ్లుపాపం ! ఇంగ్లీషులోకుడా గర్భకవిత్వం వచ్చుస్తోయ్ నీకూ !

33

సంభావనదొడ్లో వెనకాల సూరయ్యతో,

కిత్తన్న—సూరయ్యా! గేటు కేసిచూడు! ఏ మిస్త్రాన్నట్టు ?

సూ—అర్ధా, పావలా, బేడాట! మనికి ఆఖరిదే!

కి—ఏడిశారు! నాకు అర్ధే తెమ్మంటాను. ఇంతంతున్నాం, మనికి బేడేమిటి ?

సూ—వాళ్ళకామాత్రం తెలియదూ! నీకు వచ్చి చచ్చిందేమి టంటారు!

కి—నాకేమీ ఎంతమాత్రం రాదుగనకనే పెద్దసంభావన ఇవ్వాలి చవటల్లా అని వాదిస్తాను. అయితేనూ, ఎంతమందో చూడు!

సూ—ముగ్గురు, ఓడు సంచీపుచ్చుగున్నాడు. ఓడు సంభావన ముట్టడంతోపే మనిషిని కిందికి ఈడ్చేస్తున్నాడు,

కి—మరి మూడోవాడు ?

సూ—ఈడవబడేవాడిచేతులో ఏమన్నా ఉంటే తనుచ్చుగుని ఈడుపుపూర్తి అయింతరవాత వాడికిచ్చేస్తున్నాడు.

కి—సరే నేను ముందు వెళ్ళి ఈడ్చేవాళ్ళని ఈడ్చేస్తా అప్పుడు నాకు అర్ధ ఎల్లానూ ఇవ్వాలిగదా అని, ఈడవడానికి నమ్మా ఉండమంటారు. ఇంతతో నువ్వరా, నిన్ను ఈడవడం నాకు తరంకాదంటాను. నాకంటే గొప్పవాడవుకదా అని గ్రహించి నీకూ అర్ధఇస్తారు.

34

నేతువతి గారింట్లో సదస్యం సందర్భంలో దొడ్డివగ్గిర ఒక తిమ్మయ్యగారికి అణా యివ్వగా, ఇచ్చినవాడితో,

తి—తాటిమట్టలు పాదాలకి కట్టుగుని, వుంత కడ్డమడి, చెవులు ఘడియలడి, ప్రాణంకళ్ళంటి, దేవుడా అంటూ వస్తేని గదా. అణాటయ్యా, నాకూ !

ఆయన—నీకు ఏమేంవచ్చు ?

తి—నాకా ! నాకు లక్షవచ్చును. అదంతాయెల్లా యిప్పుడు చెప్పడం : పెళ్ళికి తెలుపులిస్తారని పుకారువెయించి, అర్థణాటయ్యా. వెధవఅర్థణా :

అనేసరికి ఇచ్చే ఆయనదగ్గర మద్దతున్న మనిషి తిమ్మయ్యని దవడ ఊడ్చి వీధిలోకి లాగగా, తిమ్మయ్యవెళ్ళి మైలవాడికి మల్లే గంధం పెట్టుగుని జుట్టు విరబోసుగుని మళ్ళీవచ్చి వీధికి అడ్డంగా నిలబడి ఆకాశంకేసి చూస్తూ పొత్రంతో సొట్ట బాదు కుంటూ,

తి—అయ్యోదేవుడా ! ఈ నేతుపతిగారింటో పెళ్ళి అనే నిమిత్తం కల్పించి నన్ను రప్పించి లాక్కుపోతున్నావుట్రా ! అంటూ గోలగా ఏడ్చేసరికి. నేతుపతి పరిగెత్తుగాచ్చి,

నే—అయ్యా ! నన్ను కటాక్షించండి ! ఇదిగో రూపాయి ! తగ్గండి. లెండి, స్నానంచేసి మడికట్టుగుని రండి, అనగానే తిమ్మయ్య అది పుచ్చుగుని స్నానానికి వెడుతూండగా, అతనితో అతని స్నేహితుడైన నమ్మయ్య.

న—నిజంగానే కొట్టుగున్నావురా పొత్రంతో ! నెప్పట్టలా ?

తి—లగ్గసరికాదుట్రా మరీ ! ఊహా అజీర్ణం ! ఎం జెయ్యనూ !

35

ఎల్లానైనాసరే ఒప్పించి భోజనం చెయ్యాలని ఒక గృహస్తు ఇంటికి కామాక్షి నుందరం వెళ్ళి, కొంత ప్రసంగం నడపగా.

గృ—అల్లాయితే మీకు వనసారాదూ ?

కా—రాకేమండీ ! కొద్దోగాపోయి యథాశక్తి, వాణీ కటాక్షం వల్ల, నేనూకొంత, దాని బొడ్డుబొక్కా, మరి....

గృ—ఏదీ, కొంచెం !

కా—నాకూఃఅయిదుగురూఃకొడుకులూఃఅందులోః

గృ—ఇదేమిటండోయ్ ! ఇది సంస్కృతమే కాదుగా !

కా—మీరెరగరుపాపం ! తెలుగులోమాత్రం లేదూ, వనసా !

గృ—ఉంటేమట్టుకు, ఉదాత్త అనుదాత్తాలో !

కా—ఇప్పుడు మన సంభాషణయావత్తూ అనుదాత్తం ! భోజనం అరణ్యమెంటు చెయించండి ఉదాత్తంపూచీ నాదీ !

86

ప్రకాశం—ఏమండీ మేష్టారూ !

మే—ఏమిటి ?

ప్ర—ఈగంట మాకు డ్రాయింగులేదండీ !

మే—శుభం. ఇప్పుడు ఏమిటి నువ్వనేది ?

ప్ర—ఎవరో ఉందని అన్నారు నాతో !

మే—నీ 'తో' అన్నది ఇంగ్లీషు నేనా ?

ప్ర—అవునండీ.

మే—అంటే తక్షణం ఆ డ్రాయింగేకానీ !

87

నాగమ్మగారు ఇంటికొచ్చిన తన చెల్లెలి మరిధితో ముచ్చటించుతూ,

నా—మీరేమన్నా చదువుకున్నారా ?

మ—దులాభీగా తిరగడంచేత చదువు వెన్నేసిపోయిందండి మనికి.

నా—ఏమన్నా ఉద్యోగమాండీ ?

మ—అదే! మనకి ఓపే ఉద్యోగమండి :

నా—ఏమన్నా పిల్లలాండి ?

మ—మనికి ఆబాధోటి లేదండి నేటివరకు :

38

ఒకాయన ఉద్యోగం దొరక్క గర్వంచచ్చి శాంతం హెచ్చి మేష్టరీ ప్రైనింగులో చేరిన కొత్తరికంలోనే ఒకనాడు డ్రాయింగు గంటలో డ్రాయింగుమేష్టరు ఒక నక్కబొమ్మ గోడబల్లమీద గీయగా,

ఆయన—(ఏర్పడని పరిచయంతో) అదేం కర్మమండోయి మేష్టరు ! ఎక్కడో పెద్ద “డిజ్ అప్పాయింటుమెంటు” అయి వచ్చినట్టు తోకముడుచుగున్నట్టు అల్లా వేశారేం నక్కనీ ?

మేష్టరు—“అప్పాయింటుమెంటు” అయినతరవాతగదా తోక లేవడం, ఇప్పణ్ణించీ ఎందుకని !

39

రామగోపాలం—ఒరేయి, వరదరాజులూ ! నువ్విచ్చేవన్నీ దొంగసాక్షికాలని రత్తయ్య నిన్ను యాగీ పెడుతున్నాష్ట !

వ—నిజం ! నిజమే ! వెళ్ళి పళ్ళుడగొడతా ఒళ్ళులెంప కాయితోటి.

రా—(చప్పరించి) ఒళ్ళు లెంపకాయకి ఎన్ని ఊడతాయి మహా !

వ—ఏం ? రెండువరసలూనూ :

రా—అల్లాయితే, రెండుమూడు కొడితేగాని తెమల్లేమో!

40

ప్రైనింగు అయిన ఒకమేష్టరు ఒకస్కూలుతాలూకు కమిటీ
మే (నె) ంజరు దగ్గరికెళ్ళి నమస్కరించగా,

మెం—ఏం నెప్పగోవాలో నెప్పగో మాతోటి :

మే—తమస్కూల్లో పోస్టు ఖాళీట.

మెం—అయితే ! దరఖాస్తుఇయ్యి ! సూద్దారి !

మే—దానికి జీతం ఏమిస్తారు ?

మెం—అది నీకొచ్చేడవద్దూ ! ఏదోయిత్తారు ! (హేళనగా)
భోయినం ఎట్టి యీధిగదిత్తారు ! ఎట్టూ !

మేష్టరువెళ్ళి అప్పుడే మళ్ళీవచ్చి,

—పోనీ ఆగది, లోపలిగది, అయేటట్టు చూడండి. పబ్లికున
అల్లరిలేకుండా గుట్టుగా జీవిస్తాను, తీరిపోతుంది.

41

భర్తూపారంలో ఇంగ్లీషుపాఠం చెబుతుండగా, “హాన్ ఆఫ్
లార్డ్స్” అనేముక్క ప్రయోగించి,

మేష్టరు—మీరు విన్నారా, “హాన్ ఆఫ్ లార్డ్స్” అనేది,
లేక ఇదే వినడమా ?

గుర్నాథం—అందులో మెంబర్లని బొమ్మలో చూశానండి,
చాలామంది దొర్లు కూచున్నారు.

మే—అడవాళ్ళు లేరూ ?

గు—ఎల్లాఉంటారండీ ! ఉంటే అభాగాన్నేనా “హాన్ ఆఫ్
లేడీస్” అనాలి.

మే—నువ్వెరగవోయ్ : అందులో పురుషులూ స్త్రీలూకూడా ఉండచ్చు :

గు—అదితెలుసండీ : అదేగదా “హాన్ ఆఫ్ కామన్నూ!”

42

బసవయ్యగారు లెట్టు తెలియక సంచీలో ఒకరూపాయి నాణెం, పావలాకాసూ, అణాకాసూ వేసి మొత్తంమీద ‘మూడు’ అని జ్ఞాపకం ఉంచుకున్నాడు. వాళ్ళబాబాయి లెట్టులోవాడు. వాడు అవి లాగేసి వాటిస్థానే ఓపదిడబ్బులు గిరవచేసి మళ్ళీ సంచీ కట్టేశాడు. మర్నాడు బసవయ్య మళ్ళీ లెట్టుచూసుకుని, సొమ్ము హెచ్చయినట్టు తనికితోచి, కుర్రాణ్ణి పిలిచి,—

బ—అబ్బాయ్ ! సంచీలోకి ఇన్నెల్లావొచ్చాయిరా ?

అ—(శ్రమించినట్టు) నేను సంపాదించి అందులో కలిపేశాను నాన్నా !

బ—(మూడు నాణాలుంచుకుని తక్కినవి ఇచ్చేస్తూ) చిచ్చీ : నీసొమ్ము నాకెందుకురా : నీ డబ్బులెట్టి నువ్వు ఇంచఘోషమన్నా కొనుక్కో.

43

అచ్యుతం—ఆదెయ్యా : పూర్ణయ్యపాకం ఎల్లా ఉంటుంది?

అ—ఓ మాభేషుగ్గా ఉంటుంది.

అ—నిజంగా చెప్పు :

అ—వేళాకోళంకాదు, ఒకటోరకంగా చేస్తాడు, పూర్ణయ్య శీతాకాలంలో. వెనక చారుకాడడంలో అంతటివాడు లేడని అశ్రిణ్ణి గరిపె చేతికిచ్చి ఊరేగించారు ఎరగవ్ :

అ—ఎరుగుదున్నే. కాని, నువ్వు శీతాకాలం అంటున్నావు, వేసంకాలం మాత్రం !

ఆ—అబ్బే, అప్పుడూ దివ్యంగానే ఉంటుంది కాని, ఒకటి : వేసంగిలో అతనుచేసే ప్రతీవంటాకూడా ఎక్కువ ఉప్పు అతను వెయ్యకుండానే మరీ ఉప్పుఉప్పుగా ఉంటూంటుందని అంటారు భోక్తలు !

44

తండ్రి—అబ్బాయీ ! చూసిందల్లా కొని త గలెయ్యకురా మరీ ! నేన్ తేలేనూ ! ఊహా మనింటో డబ్బులు కోళ్ళేరుకు తింటున్నా యనుకున్నావా, మనకేమన్నా డబ్బుల్చెట్టుండా !

అ—ఏమిటినన్నా అల్లా తెలియకుండా కేకలేస్తావ్ నేను నీకు పాతికరూపాయలు నయంచేసి పెడితేనూ !

తం—అదెప్పుడూ ?

అ—మరి, నేనీయేడు ప్యాసయితే నువ్వు పాతికరూపాయ లిస్తానన్నేదూ నాకూ !

45

శివయ్య—బాలయ్యకి గుండెజబ్బుట ! విన్నావా !

భార్య—లేనిపోని మాటలాడకండి !

శి—నిజమేట, చాలామంది చెప్పారు. వౌత్తిమాటలని చూస్తున్నావా ?

భా—వౌత్తిమాటలా మళ్ళీమాట్లాడితే శుద్ధ అబద్ధంమాటలా ?

శి—అల్లాయితే నువ్వు నమ్మనంటావా ?

భా—సుతరాఘూ నమ్మను,

శి—అంతరూఢిగా నీకెల్లా తెలుసూ ?

భా—అసలు అతనికి గుండె ఏడిసిందా ఏమిటి :

46

శేషాచలం—ఏంరోయ్ దామోదరం ! పరీక్షమళ్ళీ గీకేసిం
విన్నానే. నాదీ అంతే. ఇది ఇహతెమల్లరా. నేను ఫే
నందుకు ఏమీలేదు, మనం పుస్తకం విప్పంగా ! నీపే
లిస్టులో చచ్చుపెద్దమ్మల వన్నీ ఏడిశాయి !

దా—అల్లానే జరుగుతూంటుంది ! మార్కులు పరిష్క
చోట శుద్ధజ్ఞాన్ హెడ్ లు పోగై నప్పుడు ఏమవుతుంది ?

షా—అయిందేదో కాగా నోటివట్టంమాటలుకూడా ఎందు

దా—తప్పేముందోయ్ ! ఆ కచేరీలో జిల్లా ఒక్కంటికి
“బ్లాకూ” ఒక్కొక్క ‘బ్లాకు’ కి ఐక ‘హెడ్డూ’ ఉంటారు.

47

వ్యాప్రి—వామనావ్ ! పుట్టయ్య కనిపించటం లేదేం

వా—అహః ఇందాకా, మనపక్కనించి వెళ్ళలేదు
బజార్లో ?

వ్యా—ఎప్పుడూ !

వా—ఏడిసిసట్టేఉంది. నువ్వు మిఠాయిదుకాణంమీద
చూస్తానని చెబుతూ పకోడీలకి అడ్డంపడ్డప్పుడు !

వ్యా—అల్లాయితే నేను వాణ్ణి ఆనవాలు పట్టలేకపో
నంటావా !

వా—వాడికి వెనకటి మొహంతీరే పోయింది. పైగా ఇ
గర్వంకుడానూ !

వ్యా—మొహంతీరుపోవడం ఏమిటి ? గర్వం ఎందుకు ?
 వా—తను మహామహా గవర్నమెంట్లవల్ల కానివని చేశాను
 గదా అని.

వ్యా—ఏమిటాపని ?

వా—పాతిగముపై పన్నులు తీయించిపారెయ్యడం !

48

నై—ఏముటో ! ఊరికేను ! మన ఆయుర్వేదానికి ఆంక్ష
 పెట్టేసి, ఆ మ్లేచ్ఛుడి అసందర్భవైద్యానికి ఎగడతానంటా
 వేమిటి ? వాడు పుటాలెరుగునా, భస్మాలెరుగునా, ఆనవా
 లెరుగునా. అరిష్టాలెరుగునా ?

రోగి—పిరుగును.

నై—ఎరగడు. నీపక్షవాతం వాడికి లొంగదు.

రోగి—లొంగుతుంది నే పోతాను.

నై—నువ్వు నడవలేవు, వెళ్ళకు.

రో—వాడు తెలివి గలవాడయ్యా !

నై—కాడయ్యా, అల్లాకనిపిస్తాడు. నేను కుదరుస్తానయ్యా !

రో—నీవల్ల కాదయ్యా !

నై—వల్లకాకపోతే మంచి క్రకరాళ్ళేనా చెయించి ఇస్తాను.
 ఆమాటకూడా అననివాడిదగ్గరికెళ్ళి అన్నిందాలా పాడవకయ్యా.
 నీతో చావాచ్చిందీ !

49

వీరలింగం—జగ్గయ్యా ! ఎక్కడికి ?

జ—పోడుగు కొల్చుకోవాలి.

వీ—నీ పొడుగు చొగ్గులైనట్టేవుంది. పోలీసులో చేరతావా ఏమిటి ?

జ—అబ్బే ! నేను ప్రతీసోమవారం కొల్చుగుంటూ ఉంటాననలు !

వీ—ఏం ?

జ—ఆదివారం ఆదివారం తలంటు పోసుగుంటాను ? అంచేత.

50

రత్నపతి—సురేశం ! ఎక్కడికన్నావు ప్రయాణం !

సు—కాశీ.

ర—ఇది యింకా ఉత్తరాయణమేగావును !

సు—అయితే ?

ర—ఈ ఆయనంలో మీనాన్నకి ఏమీ ప్రమాదం ఉండకూడదుమరి, దక్షిణాయం రానీ !

సు—ఇందుకూ ?

ర—ఏకంగా అప్పుడు వెడుదువుగాని ! రెండు ఖర్చులు ఎందుకూ ! ఎముకలు పొడుంచేసుకోడం ఎందుకూ !

51

కొడుకు చదువుకోడం తప్ప ఇంకఏమీ ఆశించని, ఒక తండ్రి — నువ్విప్పుడు చదివే యఫ్. పే. ఎన్నాళ్ళురా, అబ్బాయి !

కొ—రెండేళ్ళునాన్నా, ఏం ?

తం—యం. యే. అంటారు, అదెన్నేళ్ళు ?

కొ—అదీ రెండే :

తం—దీనికి మల్లనే దానికికూడా క్లాసులోజేరి తంటాలు పడాలి గావును :

కొ—ప్రేవేటుగా వెళ్ళుచు :

తం—అల్లాయితే దానికి తక్షణం ప్రేవేటుగా కట్టి చూడ కూడదు. నువ్వు, అదృష్టం ఎల్లాఉంటుందోనూ ?

52

వనమయ్య తనికి మంచినీళ్ళు ఇయ్యరా, తాగి, చప్పరించి, కోపేశ్వరరావు—వనమయ్యగారూ : మంచినీళ్ళు కొంచెం కారం కారంగా ఉన్నా యేమిటి ?

వ—ఎమోబాబూ : అక్కడికీ నేను కారం జాగ్రత్తగా చూసే వేశానండీమరీ : ఎంచేత అల్లాఉన్నాయో :

కో—సంతోషించాలెండి, కారంవేశానంటూ స్వంతకవిత్వం కొంతా మీరు :

వ—చాల్లెండి కారంగాఉన్నాయంటూ సొంత పైత్యం కొంతా మీరు :

53

న్నేహితులు—సుంపయ్యా : నీకు దొక్కచీలిస్తే ముక్క లేదుగదా : నీకు, సంస్కార్లతోపాటు, సంభావన, రూపాయి ఇచ్చిన వాడెవడ్రా ?

సుం—అందరు పెద్దవాళ్ళు వెళ్ళేవరకూ అగి అప్పు దొచ్చాన్నేను.

న్నే—వస్తే :

సుం—అడిగారు, ఇవివరకు వెళ్ళిన పెద్దవాళ్ళతో రాలేదేమని, వాళ్ళు పరమశుంథ లవడంవల్ల వాళ్ళతో కలిసి నేరాలేదూ, కావలిస్తే నన్ను పరీక్షచేసుకోండన్నాను. అని ఏవో పులగపుళ్ళోకాలు రొండు దంచాను.

న్నే—వాళ్ళు పోల్చలేదూ !

సుం—వాళ్ళ కవేనా రావుగా మరీ :

న్నే—హరి ! ఏంపుణ్యంరా ! మమ్మల్నికూడా లాక్కుపోరా !

సుం—మనం చాలామంది ఓచోపేషింటే తెలిసి పోతారా : పోలికలు ఉండకపోవ్ : పైగా నవ్వుస్తుంది.

54

ఆప్పయ్య—కుర్చీలో కూర్చోరా, తిమ్మరాజు ! వస్తున్నా. అని ఇంటిలోపలికి వెళ్ళివచ్చి, మంచిసీళ్ళు తెచ్చి, ఇంకా ఏదో దెచ్చి తిమ్మరాజుకి అందిస్తూ,

అ—ఇందరా ! కొంచెంపుచ్చుకో ! ఈమధ్య మా చెల్లాయి హేమలత.....

తి—ఏమిటిదీ !

అ—చలిమిడి ?

తి—ఇంకా చిమ్మిలేమో అనుకున్నానా ! పిల్లా ! పిల్లాడా ?

55

వీధులో వెడుతూన్న కుంచెన్నని 'మాట' అని ఇంట్లోకి పిల్చి ఊళ్ళరయ్యగారు కుంచెన్నకి దవడకుద్ది చెయ్యగా,

కుం—(తిరిగి అప్పట్లో జబరద స్త్రీ చెయ్యలేక) ఇదిటయ్యా నమ్మించి, రోపలకీరమ్మనీ ! ఆలా యీలా కాకుండా చదివావు. ఇదేనా నీ లాహిరీ !

ఈ—ఈసాటికి కిక్కురుమనక రోడ్డుచ్చుగో ! మాటా దొచ్చావు వైగాను ! “స్లేడర్ల బల్లలు నాలుగైదు తీసిపారేశా నండోయ్” అని నాతో వెనక అన్నావ్, నీపోటిగాడే ఇప్పుడు నాబల్ల తీనేసి తూంలో గిరవచేశాడు.

కుం—నాపోటిగాడైతే నన్నెందుకూ కొట్టడం ?

ఈ—వాడికీ నీకూ తేడాఉందేమో చూడ్డానికి ముందు నీ దవడ కొల్చాను. వెళ్ళి వాణ్ణి తీసుకురా ! తేడాఉంటే ముదరాయిస్తాను.

56

సారధి—అల్లాయితే వొత్తిదే, గజేకూ ! మళ్ళీ పెద్దజంతు వులా ఉంటాడు పైకి ! కుస్తీమాట అటుంచి, ఆ పంజాబీ వచ్చేటప్పటికి వీడికి వాంతులూ అవీకూడా పట్టుకున్నాయీలేమిటి ?

సీతారాం—నిజమే. అదివరకు ఆ పంజాబీ పేరుచెబితే మీసంమీద చెయ్యేనేవాడు. వత్తి వ్యర్థప్రజ్ఞలు తప్ప ఏమీలేదు—ఉత్తరుడు !

సా—అబ్బే ! ఉత్తరుడు ఇంకానయమే. అర్జునుడితో కొన్ని మాటలేనా ఆడాడు. వీడు అదీలేదు. ప్రతీదానికి వీడు శుద్ధ నిరుత్తరుడు !

57

ఆత్త—లేవండి ! కాళ్ళు కడుక్కోండి. సరిధ్యపాత్యదానికి దానికి ఇంకా అలస్యం అవుతుంది గావున ! పుణ్యం పంపి.

అల్లుడు—సంధ్యవార్చటం అయి చాలానేపయిందండి :

అత్త—ఎక్కడండి ?

అ—ఇందాకా ఆకాలవలో :

అత్త—కాలవకి నీళ్ళుఇంకా రాలేనట్టుందండీ ?

అ—వస్తున్నాయి లెండి, మీ ఊరుదాకా రాలేదేమో, నలుగురుముగ్గురు చెప్పారు.

అత్త—మావూళ్ళో అసలు కాలవేలేదండీ !

అ—అల్లానా ! మీవూళ్ళో ఎంతెంత అబద్ధాలకోర్లు ఉన్నారండీ !

అత్త—ఉంటేం ? మీరే నెగ్గారు, లేవండి.

58

కనకయ్య—భాష్యంమామా ! పింఛను, ఏనెలది నీకు చేరకపోతా, రామేశ్వరం ప్రయాణంవల్లా ?

భా—జూలైది.

క—తరవాతవి ముట్టాయా, ఈ నవంబరు వరకూ !

భా—ఆ.

క—అల్లాయితే జూలైది పంపడానికి పైవాళ్ళకి అక్షేపణ ఏమిటి ?

భా—ఏమో వాళ్ళబొడ్డుబొక్కా ! జూలైలోకూడా నేను జీవించి ఉన్నట్టు సర్టిఫికేటు కావాల్సి. లేకపోతే పింఛను చస్తే పంపరుట.

క—అవు నవును, చచ్చినా పంపరు,

59

సత్రాజు—ఏమండీ : జ్వాలారెడ్డిగారు : చెన్నపట్నం వెళ్ళొచ్చారూ ?

జ్వా—ఏదో మళ్ళీవచ్చి ప్రజల్లోపడాం !

స—ఎక్కడ బస ?

జ్వా—చాలా బహిష్టోపులున్నాయి, ఆ దగ్గరేఉంది ఒక అండి నీలు వుటేలు, అందులోకి తీసికెళ్ళారు స్లీడరు.

స—పట్నంలో గొప్పగొప్పవి ఏమన్నాచూశారా ?

జ్వా—ఎవడో దొరబండి. ఎక్కడచూసినా వాడికొంపలే. అవి చూశాం వీధికి అయిదారు చొప్పున.

స—ఆ దొరెవడండోయ్ ?

జ్వా—టాలెట్టు దొరబండి.

60

అన్నదమ్ముల పంపకాలమీద లెక్కయిచ్చి, కొంతసేపు చూసి, ఎవరూ చెయ్యలేకపోగా,

మేష్టరు—సీరయ్యా : అన్నగారికి ఎన్నివంతులు ? అని వుంది లెక్కలో ?

సీ—పదిహేనండీ.

మే—ఎన్నింటికీ ? కళ్ళులేమా ?

సీ—నూటికండీ.

మే—నూటికి పదిహేనయితే, ఒకటికి ?

సీ—నాకు రాదండీ.

మే—ఏంతెగులూ, రాకపోడానికీ ?

సీ—ఇప్పుడే వెళ్ళొచ్చానండీ.

61

తెలుగు మేష్టరు—లోకయ్య : పండిత పుత్రుడు—అంటే ఏమిటి ?

లో—పండితునియొక్క కొడుకు.

తె—సరే, కాని, సాధారణంగా అది ఏ అర్థంలో వాడతారు?

లో—తెలియదండి.

తె—‘తెలియనినాడు’—అనే అర్థంలో వాడతారు.

లో—అల్లావాడడం తప్పు కాదండీ ?

తె—ఏడిసినట్టేవుంది, నువ్వేనా ఏమిటి చెప్పేవాడివి !

లో—కాదండీ. పండిత మోతీలాల్ గారి పుత్రుడు పండిత జహ్వర్లాల్ కాదండీ ! ఇక ఆ మాటలకి అర్థం మార్చాలి.

62

లక్ష్మమ్మ—గురవా వధాన్లుగారూ ! గోదావరి ఎప్పుడొస్తుంది ఈ యేడూ ? ఇహమరి ఆషాఢం జొరబడిందికదా !

గు—శుద్ధాష్టమి చాటదుగా !

ల—ఎవడెరుగు నాయనా. రూలుసామటీ, అఖండగౌతమికి?

గు—మరి ఎందుకు అడిగారా? కవికి లెట్టేమిటి, దాన్ని బంధించాడు.

ల—ఏమనీ ?

గు—ఆషాఢశుద్ధ సప్తమ్యాం వచ్చునే వృద్ధగౌతమీ !

అధవా తప్పిజారినాం అష్టమ్యాం ఇహతప్పదూ॥

ల—ఔర ! ఔర ! ఏం కవులండీ !

గు—అర్థం ఏమిటి ! గోదావరిలో ములిగితేలిన ప్రతీ పక్షి కప్పే ! !

63

రాంభొట్లుగారు ఓచోట తేరభోజనం ఊపిరి సలపకుండా వాయించేసరికి ఆయాసం హెచ్చిపోయి, కళ్ళు మూతలడి, తాపం ఇనుమడించగా ఉపశాంతికోసం గోదావరిలోదిగి కంఠంలోతు నీళ్ళల్లో ఉన్న సందర్భంలో ఒక చచ్చిన గేదె కొట్టుకుపోతూ అతణ్ణి తాకగా, అతడు కళ్ళుమూసుకునే తడిమి ఉబ్బిపోయి పున్న దాని పొట్ట గమనించి.

—ఓహోహో ! తమరా !

—మీరూ వచ్చారూ ?

—(పొట్టపెత్తు గ్రహించి) అయితే మీరు లోపలిబంతివారా ?

—వడ్డించేవాడు మీవాడా ?

—సరిసరి. వండిందే మీవాడా !

64

పుల్లయ్య—ఏడిశాడు. జానకిరాముడు ! గంగయ్యకి వీడ్చి సావత్యం కూడానా ! గంగయ్య వంటకి జింహ లేచొస్తుంది. వాడిచెయ్యి అమృతోపమానం.

కూర్మయ్య—ఆ. చెప్పిచెప్పి గంగయ్యనే చెప్పాలి. చేశాడు మొన్న సంతర్పణకీ ! తిన్నాం ! - ఎవ్వడూ కిందుమ్మెయ్య లేదు. జానకిరాముడు, గాడి అంటించి, గరిటి చేతపడితే, దేవ తలుకూడా పిలవందే భోజనానికొస్తారు, వాడిది భీమపాకం.

పు—చీచీ వాడేమిటి ? గంగయ్యది నలపాకం.

కూ—నోరుషూయ్. గంగయ్యవడూ, జానకి రాముడిది హరిశ్చంద్రనలోపాకం !

65

ఒక సంగీతంమేష్టరు ఒక అమ్మాయికి పాఠంచెబుతూ
 “కా-మీ-తా, కా-మీ-తా” అనేదాల్లో ‘మీ’ అనే అక్షరం తరవాత
 ఒక సంగతి తనగొంతికతో తను వెయ్యలేక ఎల్లాగోపాడి -
 ‘మీ’ తరవాత మంచి సంగతి ఉందమ్మా ! అను, అను.

అమ్మాయితండ్రి—అదేమిటండోయ్ : మీరుపాడి విని
 పించాలిగాని ‘మీ’ తరవాత సంగతి ఉంది అనమంటారేమిటి ?

సం॥ మే॥—అయ్యా : సంగీతంలో ఇరవైయేళ్ళకృషినాది :
 రెండువందల గీతం వందవర్ణం త్రికాలాల్లోనూ పాడడం కావేరీ
 తీరాన్ని నేర్చినవాణ్ణి ! భగవంతుడు ఆకాస్త గొంతిగా ఇచ్చాడు
 కాడు, నాఅంతఃహ ఎవ్వడికీలేదు.

తండ్రి—ఊహకేం ? జంతువులకీ ఉందేమో ! పాడిం తర
 వాతేగా గానం :

సం—ఎమోనండి : ఈకృషేగనక ఇంగ్లీషువంటి దాలో
 ఉంటే ఏ బియ్యేబియలో చులాగ్గా ఈడ్చేసి స్లీడరీ చేస్తూండే
 వాణ్ణి !

తం—(తను స్లీడరు అవడంవల్ల) అది సునాయాసమనా
 మీ ఉద్దేశం ? ఒక్కొక్కక్కాను ఆరేనేళ్ళు చదివిన ఓపికరాయు
 శ్శున్నారు. మీసంగతి అల్లా వచ్చేదేమో !

సం—మరోమోస్తరుగా అనుకోనియ్యరేమిటండీ ! బాగానే
 వచ్చింది. అల్లాయితే మరోణ్ణి చూచుకోండి, పాలానికి !

66

శేషశాయిగారికి చారువడ్డించి, ఆయనభార్య మళ్ళీ దేనికో
 వంటయింట్లోకి పోగా,

శే—అవునే, చూడూ :

భా—(వచ్చి) ఏమండి ?

శే—చారెవరు కాచిందీ :

భా—నేనే. ఏం ?

శే—ఎవరేనా వెధవ అవిడేమో అనుకున్నాను.

భా—ఎంత నిర్దయులందీ ! అదా ! నిజమే ! అదంతా నేనే దాచేసుకున్నాను. అందులో వెయ్యడానికేమీ మిగల్గలేదు.

67

కుండనాల వీరావధాన్లు పట్నంవెళ్ళి బంధువులింటో బసచేసి, సాయంత్రపువేళ వీధులు తిరగడంలో ఒకవీధిని ట్రాంపోతూండగా, అపుమని సంజ్ఞచేయగా,

ట్రాంవాడు—(వడితగ్గించి) ఊఁ, ఏరయ్యా, శీగిరం :

వీ—ఏరడానికి నాకేంపట్టింది గాని, ఎదరదార్లో పులిస్తరాకు కూడా ఉన్నట్టుంది. బందీ కాస్త తప్పించి మరీతోలు :

68

ఒక రాత్రి ఒక హరిశ్చంద్ర నాటక ప్రదర్శనంలో, విశ్వామిత్రుడికి మ్రొక్కి,

హరిశ్చంద్రుడు—మునివరా ! నాతప్పునైరింపుము.

వి—చీ, మూర్ఖా ! ఏలరా ఈ నక్క-వినయమూ ! నన్నంట కుమూరా !

అని కోపిస్తూ, లోగడ హరిశ్చంద్రుడు కాంచిన కలప్రకారం జరిపే సదుద్దేశంతో అతని కిరీటం ఊడగొట్టడానికై ఒకతన్ను తన్నగా, ఆ తాపు దూసుకుపోయి, తన కాలికి ఉన్న

పాంకోడు పాపురాయికిమల్లే పైకి ఎగిరి హరిశ్చంద్రుడు నెత్తిని పడబోయినప్పుడు అతడు ఒసిలి తప్పించుకోగా, విశ్వామిత్రుడు ఆ పాంకోడు మళ్ళీ తొడుక్కుని, ఇంకా చోపంతో అతడు కణతమీద తన్నుతూ,

వి—నాదగ్గరటరా, నీ తలవిసురూ .

69

సత్రం గదుల్లో ఒకదాల్లోఉన్న పెద్దమనిషితో,

బాటసారి—తమది ఏవూరండి ?

పె—కాకినాడ. ఏం ?

బా—ఊరికేనేబాబూ ! పేరు !

పె—దోసపాటి నాగారావు.

బా—తమకి ఏమన్నా ఉద్యోగమా అండి ?

పె—(పక్కగదిలో మకాంతయివున్న కలక్టరుగారి భార్యకు వినపడేటట్టు) ఈ గదిలో దిగారేం, ఆ కలెక్టరుగారి స్కీటు గుమాస్తాని.

బా—తమకి ఏమన్నా సంతానమా ?

పె—పింఛను పుచ్చుగున్నతరవాత అడగవలసిన ప్రశ్నలు ప్రస్తుతం అసందర్భం గనక ఊరుకోండి.

70

వాయిస్తూన్న వీణదించి సాగరంగారు ఒకమాటు బైటికి వెళ్ళడం కనిపెట్టి, సభలోంచి ఓఆయన తారాజువ్వలాగ వెళ్ళి “అదేమిటి, అదేమిటి” అంటూ మొత్తుగుంటూన్నా వినిపించు కోక, వీణ రెండుముక్కలక్రింద విరిచి అక్కడ పెడుతూండగా వైణికుడు వచ్చి అయ్యో అని నిర్భంతపోగా,

అయన—(గర్వంగా చేతులు దులుపుకుంటూ) ఆశ్చర్యం ఎందుకండీ ! ఇదో లెఖ్ఖనుకున్నారా ఏమిటి ?

వై—నా నడుం విరిచేశావు, పాపిష్టి ! పైగా వాగుతా వెందుకూ ?

ఆ—గంటనించి చూస్తాను, సంగతే కనిపెట్టలేక పోయావు, పైగా వాగుతా వెందుకూ ?

వై—ఏసంగతి ?

ఆ—సంగతా ! పాతినగుంజ పెల్లగించడానికా అన్నట్టు గింజుకున్నా వేగాని, పట్టుతెలుసుకోలేక పోయావు.

వై—పట్టేమిటి ?

ఆ—పట్టా ! టుంయి టుంయి మనిపిస్తే లొంగుతుందా ఇదీ ? నేను వాటం కనిపెట్టి మోకాలికి దాన్నిడబాయించి చిటిగెలో టుప్పు మనిపించాను, నువ్వునన్ను మెచ్చక పోతే సరసుకున్నావా ?

71

రంగయ్య—వెన్నముద్దగారూ ! ధప్పళం ఎల్లాఉండీ ?

వె—ఓ ఏం చెప్పను ! లంఖణాలముండావాడు అన్నం తినేట్టుంది.

రం—నిజంగా చెప్పండీ !

వె—ఒట్టండీ ! స్వర్గానికి బెత్తెడు ఎడంగా వంటఉంటే ఇంకా ఏముటో నిజం చెప్పమంటా రేమిటి ?

రం—అహః. మీఅన్నయ్య స్వర్గానికి మూడువేళ్ళే ఎడంగా వంట ఉందన్నాడు లెండి.

వె—అందుకా ! సరే. వాడివేళ్ళు లావుతాడు మరి ! అంచేత అలాఅన్నాడు.

రం—ఓహోహా : మీకు తమ్ములు లేరుకదా అనా మీ దైర్యం :

72

శంఖయ్య ఒక బస్తీలో ఒక మేడఎదట నిలబడి చూస్తూండగా, అతణ్ణి పదేళ్ళక్రితం కలుసుగున్న పరదేశి అనే స్నేహితుడుకూడా అక్కడికేవచ్చి,

ప—ఇదుగో : ఇక్కడేనా మకాం ? చాలాకాల మైంది చూసి.

శం—మరే.

ప—ఉద్యోగమా ?

శం—మరే.

ప—ఎక్కడా. ఎందులో ?

శం—పోలీసుసంబంధం.

ప—వెడతాను. కచేరీకి వెళ్ళాలిగావును.

శం—అక్కర్లేదు, తీసేశారు. ఈ ఉదయంనించి ఖాళీ.

ప—పనిప్రయత్నం చెయ్యడానికి ఈమేడలోకి పోతావా ?

శం—మరే.

ప—వెళ్ళు. పోతాను.

శం—నా వెనకటిపనే సంపాదించాలంటే కొంత రహస్యంగా వెళ్ళాలి. రాత్రి వెడతాన్నే. ప్రస్తుతం సీతోనే వస్తాను, నడు.

73

హరికథ ప్రారంభించ బోతుండగా, యజమాని వచ్చి, కేతయ్యదాసుగారి చెవులో,

—అయ్యా ! పాలమాట ఏమిటి ? మీరు మామూలుగా పుచ్చుగోడం ఎప్పుడూ ?

కే—తక్షణం తెప్పించండి.

య—ఏం, పోనీ, ఇబ్బందిలేదు. కొంతరంగం అయిం తరవాతే పుచ్చుకోండి.

కే—అహః. మామూలు ఇదే.

య—ఆయాసంగా ఉంటుందేమో, మామూలు ఇల్లా చేశారేం ?

కే—అదా ! మీకు చాదస్తంకాకపోతే, అంతా పాలిస్తారా ! తరవాత కిలంపక్కితే చావాలి. ఇందుకూ, మొదట్లోనే పుచ్చేసు గోడం ! మరి చంపక, పట్టండి !

74

ఒక గాన శాస్త్రవేత్త ఓ ఊరొచ్చి పరిచయం సంపాదించి ఒకరింటో పాటపెట్టిన పావుగంట ఆయనరికి, ఆయన, మద్దెల ఫిడేలు వాళ్ళూ సృతివేస్తూన్న గృహయజమానీ మిగిలినా, ఆయనమాత్రం పాట మానేసెయ్యకపోడం మరొకపావుగంట చూసి, తనులేచిపోతూ గాయకుడితో,

యజమాని—అయ్యా ! తమరు వెళ్ళేటప్పుడు చెప్పి మరీ వెళ్ళండి, తలుపు వేసుకుంటాను.

గా—చిత్తం, వీలైతే చెబుతాను. నిద్దర మంత్రో చెప్పివస్తుందా మీకు వెర్రిగాని !

75

ముగుడు—అందకాడూ, సౌందర్యరాశీ, మన్మథరూపి, గుణ కాడూ అయినభర్త ఉంటూన్నా, ఒక్కొక్క ఆడదానికి ఏం పోయ్యకాలమో !

భార్య—అందకత్తీ, సొందర్యకటారీ, రతీరూపీ, గుణకత్తీ
అయిన భార్యఉంటూన్నా, ఒక్కొక్కమొగాడికి ఏం వినాశ
కాలమో !

ము—భభా ! కోప్పడకు ! నేచెప్పేది ఊళ్ళోవాళ్ళమాట !

భా—రామరామ ! మధ్య మీరు గోలెట్టకండి. నేచెప్పేదీ
అంతే ! లోకంమాట, మధ్యమపురుష వ్యాపారంకాదు !

76

రత్నం—పుండరీకాక్షుడివి అన్నీ అఘాయిత్యపుపన్నే!

ముత్యం—ఏం ?

ర—ఓసారి ఒకశవం వాడు ఊరికెళ్ళడంమూలాన్ని వారం
నిల్చిపోయింది.

ము—ఏం ?

ర—వాడు ఉచితంగా వతనగా దానంచేస్తూండే కటుకు
ఇవ్వకపోడంవల్ల : అపశంగా వెళ్ళి వాణ్ణి నానాతిట్లూ తిట్టాం !

ము—వాడు ఊరుకున్నాడూ ?

ర—ఊరుకుంటాడూ ! ఊళ్ళోవాళ్ళ ఛాతీలన్నీ కొలవడం
మొదలెట్టాడు.

ము—ఎందుకో !

ర—తను ఊరికెళ్ళినాసరే ఆటంకం రానీకుండా ప్రతీవాడికీ
అధమం రెండేసి కటుకులు అడ్వాన్సుగా సప్లైచెయ్యడానికి
అన్నాడు.

ము—మీరేంజేశారు ?

ర—పోనీ పొయిలోకేనా పనికొస్తాయనుకుని అవన్నీ పుచ్చు
గున్నాం.

ము—తరవాత :

ర—వాణ్ణి చావగొట్టడానికి సిద్ధపడ్డాం.

ము—సిద్ధపడి,

ర—ఊరుకున్నాం. తనస్వంతానికి వాడు ఒకటి రడీ చేసు
గున్నాడో లేదో కనుక్కుని మరీ చావగొడదాం అని.

77

రాత్రి భోజనసందర్భంలో తనయింటికి పిలుపుప్రకారం చాలా
మంది రాగా వచ్చినవాళ్ళని హెచ్చరిస్తూ, యజమాని, వారిని
ఆసీనుల్ని చేస్తూ,

—శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది. మన పాటకచేరీ — రావుగారు
రానేలేదు.

అనే సమయానికే రావుగారు వీధులోకివచ్చి. లోపల జరిగే
సంభాషణ వింటూండగా, వచ్చినవారిలో ఒకరైన ఒకస్త్రీడరు

—ఏమిటో ! ఏదో మీ మంచితనంకొద్దీ ఆ రావు గౌరవార్థం
మీరీ ప్రీతిభోజనం పెట్టారనుకోండి, కాని ఆయనది నా మొహం
పాట, ఎంపాటండీ, పెద్ద కచేరీ అనడానికి ! ఆయన వేసిన
సంగతులన్నీ దవడసంగతులు, పాడినవర్ణాలన్నీ కర్ణకఠోరాలు,
ఇన్నతానంతా మేకతానం, అసలు పెట్టినశృతే కీచుశృతి,
ములిగిపోలేదు. కూచుందాం, తిందాం పడుదురూ !

అంటూ రావుకోసం ఆగట్టరేదని యజమానికి నచ్చచెప్పగా
అందరూ విస్తృతశక్తి అడ్డంపడ్డమీదట రావుగారు లోపలికి వెళ్ళగా
ఆ స్త్రీడరే నవ్వుమొహంతో,

—అయ్యా. దయచెయ్యాలి. ఇప్పుడే పరిషించాం, మీకేమీ
అభ్యంతరం లేదనుకుంటాను.

అనగా రావి కూర్చుని, నెయ్యా, కూరా, పులుసూ, మజ్జిగా, వెంటవెంటనే కానిచ్చి మిక్కిలిత్వరగా లేవగా,

స్త్రీ—అదేమిటండీ ? ఇంకా భోజనాలుకాందే ! అకలి లేదా ?

రా—లేకేం ? మధ్యాహ్నం మీ యింట్లోనేగా భోజనం మరి :

స్త్రీ—అప్రస్తుతం ఇక్కడ వద్దు. బంతివాళ్ళకి కాందీ రేస్తూ రేం ? ఇదా మర్యాదా ?

రా—ఇతరులు నా కోసం ఆగనప్పుడు, ఇతరులకోసం నే నాగడం మర్యాద అని మీరు చెప్పింతరవాత తెలుసు గున్నాను. కాని ఇక్కడకూడా తమదేనా వకాలత్ ? హృదయంలో సూట అనేసే స్వభావం మీకుండబట్టి నాకు కడుపు నిండి పోయింది, నెలవ్ :

78

పరీక్షనమాధానపత్రాలు కుర్రాళ్ళకి మేష్టరు ఇచ్చేస్తూన్న సమయంలో.

ఒకవిద్యార్థి—నా సమాధానపత్రంమీద మార్కు వెయ్య లేదండీ.

మే—ఏమి వేసిఉందిమరి :

వి—ఆశ్చర్యార్థకం వేసిఉంది.

మే—అదీ ఒకమార్కేగా ::

వి—సంఖ్య ఎదేనా ఉండాలిగాని ఆశ్చర్యార్థకం ఎందుకండీ ?

మే—అదా నీ ఆశ్చర్యం ! లోపలి సమాధానానికి సంఖ్యలకి స్ఫులింధం ఏముటోగదా అనే నా ఆశ్చర్యం తెలపడాకి.

79

చాలామంది కలిసి ఇడ్లీ తింటూండగా, అందులో ఒకడై ఉన్న దీనయ్య రామోజితో.

దీ—తినా : ఏంశాశ్వతం : కరువో కాలమోనూ :

రా—ఏమీభయంలేదు. ఆర్నెల్లవరకూ భయంలేదు. ఆపై మాట చూసుకోవచ్చు :

దీ—ఎమో : అది మాత్రం నీకెట్లాతెలుసూ ?

రా—నిన్నరాత్రిచూశాను, స్పష్టంగా కనిపించింది అరుంధతి.

80

నరసింహం తన అధికారితో,

న—అయ్యో! తొమ్మిది దాటింది. నేను నల్లమందు వేస్తాను. పదికి మళ్ళీ నేనిక్కడ వాలాలి. మరివెళ్ళి రెండుమెతుగులు నోట్లోవేసుకుని చక్కావస్తా :

అధి—(అదంతా దర్జాగా పరధ్యానంగా విని) సరి సరి : ఈ తొందర్లో మీ రెడితే ఎల్లా : భంబ్రోతుని వెళ్ళిరమ్మనండి :

81

ఆయవార బ్రాహ్మడు—సీతారామాభ్యాన్నమః :

యజమాని—చెయ్యి ఊరుకోలేదండీ :

ఆ—కనకనే దేవరవారి మీసకట్టుకి ఆ అందం! తక్కినవాళ్ళు చేతులుంటాయిగా బాబూ ! నెలవ్ :

82

ఒక మంచిఆవిడ ఒక గొప్పవాడితో,

—అయ్యో! మీరు చేసినమేల్లు నేను ఘరవను. మళ్ళీజన్మతో మీకు తల్లినై పుడతాను.

గొప్పవాడు—ఎమో! మీకు వచ్చిన చిక్కును బట్టిన్నీ మీకు నాయందుండే అభిప్రాయం కొద్దిన్నీ అట్లా అంటున్నాగాని, అది అక్రమం అండి :

83

మంగమ్మ—(రమణమ్మకి జుట్టులేకుండా చొట్టుండడం చూసి) తిరుపతి వెళ్ళొచ్చారాయేం, పిన్నమ్మా ?

ర—లేదమ్మా ! మా మొఘాలకి తిరుపతి గూడానా !

మం—మరి కాకపోతే ?

ర—మా వోడియివాఘంలో యియ్యపరాల లాంచినాలు !

మం—అదేమిటమ్మోయి !

ర—ఏమడుగుతావ్ ! ఆళ్ళూ యీళ్ళూ ఘర్సనపడి నివరికి నాచొల్లొచ్చిందంట పేసీ, పెళ్ళికూతురోళ్ళు నన్ను కూకోమెట్టి అమ్మాయి పెళ్ళిలో అత్తగారి పుటెంటిగిలు తీయించారు, మద్దెత్తింగాను !

మం—మధ్యస్తంగాయేం ? చివరంటా తీనేశారు, పాపం, వాళ్ళకేం వచ్చిందో !

84

ఎడాపెడా చెంపలు వాయించినట్టు దెబ్బలుతగిలేటట్టు కతకలుగాడిన్న రోడ్డుమీద ఒంటెద్దు బండిలో పోతున్న ముసలమ్మ బండివాడితో,

ము—ఇంత కుదుపుగా చెయించి తగలేశారేం నాయనా, బండి !

బం—చేసిన వడ్లాబత్తుడికి వల్లమాలిన దగ్గండి! పైగా అతడు చలిజ్వరం పడ్డప్పుడు ఇది చేశాడు,

ము—అల్లాచెప్పమరీ! అతగాడికి అవన్నీ తగ్గిపోయిం
తరవాతేనా బండి బాగుచెయించు నాయనా!

బం—అయినీగోరికి అంగుళ్ళేదమ్మా! బేరం చెయడానికి
వెడితిమో కొండమీదనించి దిగనేదిగడు!

85

మేష్టరు—వెంకయ్య! మళ్ళీ “లేట్” కాదూ?

వెం—(మెల్లిగా) అవునండి.

మే—ఎన్నోసారి?

వెం—మూడోసారండి.

మే—మొదటిసారి ఏమన్నావు?

వెం—ప్రమాదో

మే—రెండోసారి?

వెం—అవశ్యం అనుభోక్తవ్యం

మే—సరే, ఒప్పుగుని ఆ రెండూ సార్లూ క్షమించాను. ఇప్పుడు!
ఇప్పుడేమంటావ్?

వెం—అభ్యాసేన - అంటానండి.

మే—అన్నాసరే, క్షమించను!

వెం—ఎందుకు క్షమించరండి?

మే—ఆంధ్రంలో ఎవ్వడూకుడా క్షమించలేదు గనక!

86

రైలునడుస్తూన్న సమయంలో ఒక యాచకపు బ్రాహ్మడు
మూడోక్లాసు పెట్టెలో,

—అయ్యా! శుభోజ్జయం! ఈవేళ జమావాస్వయండి,
అందరికీ, అడవాళ్ళకీ మొగాళ్ళకీ కుడా!

ఒక పెద్ద షాహుకారు—అదోళ్ళకీ మొగోళ్ళకీ సరిగాని, యెదవముండలమాట యేంటి నెలవిచ్చావు. బాపనయ్యా :

బ్రా—వెధవ వాళ్ళకీ, మీ బోట్లకీ, తల్లిదండ్రులులేనివాళ్ళకీ, కూడా అంతేనండి. అందరికీ అని చెప్పానుగాబాబూ, క్షమించి వినుంటే - సర్వేషాం.

87

పత్రపురంలో ఒక దాసుగారు చెప్పిన హరికథ పూర్తికాగానే దాన్ని గురించి ఒకరసజ్ఞుడు, సభవారితో, ప్రశంసాపూర్వకంగా మాట్లాడుతూ,

—అయ్యలారా : నేటిరాత్రి మన హరిదాసుగారు 'రామదాసు' చెబుతూ ప్రకటించిన శక్తికిన్నీ చేసినగానమునకున్నూ మనజన్మ పావనమైంది. వారు మన పుణ్యంచేత మనలనందర్ని ఒట్టుమాటగా స్వర్గస్థుల్ని చేసేశారు. (అనగానే, సభలో కొందరు నవ్వుగా)

ర—నిజమేనండి, సందేహంలేదు, ఇతర చోట్లగుడా జనాన్ని వారల్లానే చేశారని తెలుస్తోంది :

88

అత్త—(కోడలితో) దెబ్బలాడకో, అవిడ ! దెబ్బలాడకు ! నే పోతేసరి : పరమాన్నం నండిపెడుదుగాని, ముగుడుగారికి :

కోడలు—అయన ఏమన్నా తెన్నేగా ఇంట్లోది వండడం ! వేపోతేగాని తీసుకురాదు.

కొడుకు—వండడం వీకు చేతవవుతేగదా : నేపోతేగాని వీకు చేతవదు.

89

శాస్తుల్లు—ఏమండోయి, మేష్టారు : నమోన్నమః. మా కుర్రాణ్ణి మీస్కూల్లో చేరిపించాను. కుర్రతనం : మీరో కన్నేసి చూస్తూండాలి వాణ్ణి. అల్లా చూస్తున్నారేం ?

మే—ఇద్దరప్పుడే చెప్పేశారండీ : ఇహ వీలెక్కడుందీ అని చూస్తున్నా :

శా—ఏమి సోద్ధేమండీ తమదీ : అల్లాయితే, వీలెక్కడుందని మాత్రం ఎల్లా చూస్తున్నారూ ?

మే—అదే చూస్తుంటా :

శా—అహః. అసలు నన్ను మాత్రం ఎల్లా చూడగలుగుతున్నారూ అని : నాదగ్గర చెబుతారేమిటి ?

90

వళ్ళులేని ముసలమ్మ తెగనములుతూన్నట్టు కనిపించగా, చూసి,

మనమడు—బామ్మా : నాక్కాత్తెట్టవ్ ?

బా—(బోసినోరు చూపిస్తూ) చూడు నాయినా : ఏముంది నాబొంద : ఏమీలేదు :

మ—మరి నువ్వు పెదిమిలు మూసుకు దవడ ఊరుకోకుండా కదుపుతుంటావేం ?

బా—ఆ నమలడమా నువ్వనేదీ ? అవి నీకెట్టడానికి వీల్లేదమ్మా : అల్లానేను నమిలేది మీ నాయన నాకెట్టిన చివాట్లు, మింగి ఊరుకుందామని ఎంత నమిల్పా మింగుడు పడకుండా ఉన్నాయి.

91

శర్మ—ఈసొట్ట మొత్తంమీద ఉతుకుష్టంగానే ఉంటోందోయ్, లక్ష్మయ్యా !

ల—ఎదో పోనిస్తూ, దేవుడిచ్చిందికదా ! కావాలంటే వస్తుందా నా బోట్లకి ?

శ—అదినరే ! బంధువు లిళ్ళకెడితే, నన్ను మడిగట్టుకో మనడం మానేశారు !

ల—ఆఁ ఆఁ ఎంత అప్రతిష్ఠా !

శ—నాకు ఆకలి సారేసుగు పోతూన్నప్పుడు కుడా పైకి నా ఉదరం ఉన్నతంగానే ఉండడంవల్లగావును !

92

ఒక సంగీత సావిత్రినాటక ప్రదర్శన సందర్భంలో, యముడు తన రాతిగాత్రంవిప్పి, ఒక సీసపద్యపు తుపానుతో సభవాళ్ళని మొత్తి చాలామంది చెవులు చిల్లులుపడగొట్టి, వచనంలోకి దిగి, సావిత్రితో,

య—సావిత్రి ! నీభక్తికి మెచ్చితి. నీవతి జీవము దక్కవేరొకవరము ప్రసాదించెద, కోరుకొనుము.

అనగానే, ఒకమామూలు పావలాళ్లెను. రసజ్ఞుడు, పెద్ద గొంతిగచేసుగుని, సావిత్రి తనకోరిక కోరుకునేలోపల,

—అమ్మాయి సావిత్రివో ! నీకడుపున పుడతాను గాని, అయముడుమాత్రం ఇహపాడకుండా వరంకోరుకుందూ !

93

కూతురు, జారిపడిపోగా,

రక్తమ్మ—నీచావు నేలబడ :

అంటూసాదిస్తూ వేళ్ళు అంటుగునేటట్టు వీపుమీద బాదగా,
ఇంటికొచ్చిన వియ్యంకుడు.

—అదేమిటక్కో : చంటిపిల్లని అల్లా చావగొట్టేశారే !

ల—మరికిందికి దిగజారి చచ్చిందాయరి, ఎంజెయ్యను.
చావనా :

వి—ఒహోహో ! అల్లాయితే, మీరు ఆ చిచ్చిన దాన్ని,
చచ్చిచెడి బతక్కొట్టేశారన్నమాట ! ఈ మాటు బోధపడ్డది !

94

శంభన్న—ఏమండి ! రామకోటిగారు (భుజంమీద ఏమిటా
కట్టు :

రా—విన్నే ? మొన్న మావాళ్ళింటో పెళ్ళుమంటూ జరిగిన
పెళ్లి ఊరేగింపులో అవుటు పేలినప్పుడు తగిలినదెబ్బ !

—అన్నట్టు మీ అమ్మాయికి ఏక్కడేనా ముడెట్టేశావా !

శం—ఆ అందుకనే రాకపోతా ! ఆరాత్రే గుళ్ళో అయింది..

రా—గుళ్ళో ఎందుకు మళ్ళీనూ ! అదే ఇంట్లో కానీక
పోయావా :

శం—గుళ్ళో అయితే అధమం దేవుడేనా రాయల్లా మాట్లా
డక ఊరుకుంటాడుగదా, ఎక్కడికక్కడితే, అని ;

95

వెంకన్న—కిష్టిగా ! నీచేష్టలు ఊరేగించా ! ఇల్లారా !

కి—(వచ్చి) ఏం ?

వెం—నరేగాని మొహం అటు తిప్పిమాట్లాడు.

కి—ఎందుకూ ?

వెం—ఎందుకా ! నీ మొహం చూస్తే అన్నమేనా పుట్టదు.

కి—పుట్టకపోతే అంబలితాగి నవ్యశ్రీనాథుడివి అయిపోదు గానిలే. కాని, నీ మొహం నాకేనే పెట్టు !

వెం—ఎందుకూ ?

కి—అది చూస్తేగాని దోకేరాదు.

96

ఒక నాటకం ఆడడం సందర్భంలో, బ్రహ్మ సరస్వతులు కూచునిఉన్న ఒకరంగంలో, ఒకపాత్ర గబగబావచ్చి బ్రహ్మని శరణుజొచ్చి వరంవేడుకోగా, బ్రహ్మపాత్రవాడు తను ఎం జెయ్యాలో మరిచిపోయి ఊరుకోగా, ప్రాంఘింగు ఇచ్చేవాడు బ్రహ్మతో సన్న సన్నంగా,

—దేవీ, దేవీ.....

అని అందివ్వగా, బ్రహ్మపాత్రధారి వినిపించుకోకపోగా,

ప్రాం—ఆగంతుకులు వేషా లేస్తే మా ప్రాణంమీదికి తెస్తారు. (అంటూ సణుక్కుంటూ అక్కజ్జించి కదిలి ప్లేడి మేనే జరు దగ్గరికి వెళ్ళి,)-అయ్యా ! అయ్యా ! మీ బలవంతం మూలాన్ని వేశానని అతనంటాడు. ఇప్పుడు ఛస్తే వినిపించుగో డాయరి ! అసందర్భం జరిగితే మీరు చంపుతారు. నీను ఆగి పోతోంది. ఏమిటి గతి ?

ప్లే॥ మే॥—చెముడేమన్నా ఉందా అతనికి ?

ప్రాం—అబ్బే ! పాంచెవులండీ, మరీ !

ప్లే—ఏదీ నడు, అల్లాయితే, నేను చూస్తాను.

అని—పక్కకివచ్చి చూసి,

—ఉయ్యే : అయితేనూ, నాలుగు ఉండాలికదాఅని, మనం
లోగడ చెయించిన కర్రతలచట్రం తగిలించారా ఏమిటి ?

ప్రాం—మరేగావునండి, లేకపోతే బ్రహ్మవేషం ఒప్పదని :

మే—అల్లా చెప్పు : అంచేతే అతనికి చెవులు మూసుగు
పోయాయి. బ్రహ్మచెముడు అనేమాట నేటికి ప్రత్యక్షం అయిం
దిరా, దేవుడా : తెర వేనెయ్యమను :

97

తెలుగుపండిట్—‘అండజము’-అంటే ఏమిటి? నెంబర్ టూ.

నెం. టూ—గుడ్డులోంచి పుట్టింది, అన్నమాటండి.

తె—అనగా ఏది ? త్రి :

నెం. త్రి—పక్షి.

తె—లేక-నెంబర్ ఫోర్ :

నెం. ఫోర్—పాము.

ఫైవ్—మేష్టాండి, గాడిదమాత్రం అండజం కాకూడదండీ :

తె—స్వవిషయాలు మనమే నిర్ణయించుకోడం మంచిది.

98

ఒకసిపాయి—భాయీ : తుపాకీ ఆనుకోడం నువ్వు కుడి
భుజమా ఎడంభుజమా, పేల్చేటప్పడు :

భా—(జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని) కుడిభుజమే :

ఒక—ఏకన్న మూస్తూంటావ్ ?

భా—ఏకన్నా మూసుకోను, రెండూమూస్తూంటాను, నేనది
అభ్యసించనేలేదు.

ఒక—మరి ?

భా—నే నెప్పుడూకూడా వెనక్కి కొట్టడమే నేర్చుకుంటూ ఉంటాను.

ఒక—సరిసరి. అదేమిటి ? అల్లా ఎందుకూ ?

భా—ఎమో ! ఇక్కడికి నేను చేసిన అయిదారు యుద్ధాల లోనూ కూడా శత్రువులు నన్ను వెనకనించే కొడుతున్నారు మరి.

99

కూర్మయ్య వీధివెంటపోతూ, బ్రహ్మయ్య ఎవడితోనో దెబ్బలాడుతూండడం చూసి, బ్రహ్మయ్యతో,

కూ—బ్రహ్మయ్యా ! ఆగుఆగు ఏమిటసలు ?

బ్ర—చూడు ! ఈవెధన ముష్టివెధవ నన్ను ఎక్కడి కెడితే అక్కడికి వెంటాడించి, వేధించి, నలుపుగు తింటున్నాడూ !

కూ—(తక్కినవాడితో) ఏం. నిజమేనా ?

త—అబద్ధమండి.

బ్ర—మహమ్మండా, అబద్ధమా ! ఫల్గాంగుదూరాన్నించి ముష్టికి చెయ్యట్టి నావెనకాలే రాలేదూ ?

త—ఒన్, చెయ్యట్టడమా ! అది చిన్నతనంలో స్కూల్లో అలవాటు ! స్వంత అలవాటు పట్టుకోడం కష్టం. నెలవు.

100

సంబంధాల కోసం తిరుగుతూ, ఒకాయన. ఒక బియ్యేవిద్యార్థి చదువుకొట్టులోకి వెళ్ళి, అతడితో ముచ్చటిస్తూ,

ఆయన—ఇదండి స్థితి !

విద్యా—ఆఖరమూయికి ఎన్నేళ్ళన్నారూ !

ఆ—తొమ్మిది : కట్నం, ఏ తంటాలోపడి వెయ్యిస్తా. దానికంటె పైపిల్ల ఉంది, రమారమిగా పదకొండేళ్ళది—దానికి మరొహ అయిదువందలిస్తా? దానిపైపిల్ల ఉంది, కట్టుతప్పి, క్షణమేనా ఇహ ఉంచాయిస్తు కాకుండానూ - దానికి రెండు సంచులిస్తా! మరి ఎంజెయ్యెను! దానికి పదమూడూ వెళ్లే పోయాయి!

విద్యా—అల్లాయితే తమవద ఒట్టు ఇరవై యేళ్ళపిల్లలేదేం పెళ్ళికి?

ఆ—ఇవేంమాటలయ్యా, ఎక్కడో పోఖిరీరకంలా ఉన్నావు.

వి—వెళ్ళండి, వెళ్ళండి! ఊరికేఅన్నాను. మా అమ్మాయి సంబంధం గురించి నేనూ తిరగాలి!

101

ఒక జనమందిరంలోని ఆవరణయొక్క ఒకభాగంలో “ఈవైపునకు ఎవ్వరును రాకూడదు” అని రాసిన బల్లకట్టి ఉన్నప్పటికీ, ఒకనాడు చీకటిపడ్డతరువాత, ఇద్దరు గుసగుసలాడుతూవెళ్ళి అక్కడచేరి మాట్లాడుకుంటూండగా, ఆరోజున శివామని కాఫీకేనా లంచం దొరకని ఒక నెంబరు భంట్లోతు అక్కడికి డ్యూటీనెపంపిద ఏమన్నా వడుక్కోవచ్చుగదా అని వచ్చి,

భం—ఏయ్! ఎవరిది?

వ్యక్తుల్లోఒకరు—మేం.

భం—మేమేమిటి? మీరిక్కడికి ఎల్లావచ్చారు?

వ్య—ఈ దారెమ్మటేనడిచి వచ్చాం!

భం—ఇది దారికాదే, “కళ్ళాపట్లా!” అక్కడ నోటీసుంది చూసుకోవాలని తెలియదూ ?

వ్య—అక్కడ నోటీసున్నట్టు తెలియడానికి లైటు లేదు, చీకటిగా ఉంది, పైగా మీమనిషేగావును ఓడుండి మేం వస్తూంటే ఊరుకున్నాడు :

భం—అబ్బో ! చాలా రూల్సు మాట్లాడుతూండావే ?

వ్య—మీరే రూల్సు మాట్లాడింది, ఏంకావాలో చెప్పకుండానూ ?

భం—అల్లాయితే నీ పేరేముటో చెప్పేయ్, రానేస్తాను, నీ జలుబు ఏమన్నాఉంటే వొదిలిపోతుందీ !

వ్య—నాపేరు అర్బుదం ! అసలు నాకు మనస్సు చికాకుగా ఉంది. ఈవిడ నాభార్య !

భం—(కొంతతగ్గి) అయినాసరే నోటీసుచూడాలి (అని బ్యాటరీలైటు నోటీసుబల్లమీదవేసి), “ఈవైపునకు ఎవ్వరును రాకూడదు” (అని చదివాడు).

వ్య—అమాచే నేనూ అంటూంటా ! తమరూ వెళ్ళవలిసింది ! తమరు అది చూశారు గనక మరియిటు రాకండి !

భం—అల్లాయితే మీ రహస్యాలకోసమా ఈ ప్రకటన ?

వ్య—మీ రహస్యాలకోసం అని ప్రకటించి, ఆ ప్రకటన బల్లదగ్గర లైటుపెట్టకపోయారా ? నువ్వెక్కడికి వెళ్ళావ్. గంటనించితేవే ? మానమర్యాదలున్నవాడిచేత నేరం చేయించడానికి సదుపాయాలన్నీ చేసి, వాడు తను ఆ నేరం చేసినందుకు తనకి గౌరవభంగం జరిగిపోతుందనే భయం చొప్పున ఇవ్వగల

డబ్బులు లాగి, తిని, బలిసి చచ్చిపోయేకంటే ముష్టైత్తుగుని, చిక్కి, శల్యం అయిపోడం గొప్పసంగతి :- ఇదిగో పుచ్చుగో !
(అని అణాయిస్తాడు)

భం—(పుచ్చుగుని) తమరు అగ్రహిస్తే మేం జీవించడం ఎల్లా ?

102

రైలుస్టేషనునించి ఎనిమిది పైచిలుకు మైళ్ళదూరంలో ఉన్న ఒక ఊరికివెళ్ళేరోడ్డుమీద, పట్టపగలే, ఒక దొంగలగుంపు, గబగదా పరిగెత్తిపోతూన్న ఒక జట్కాబండియొక్క గుర్రం కాళ్ళు విరగొట్టి, అందులోఉన్న నల్లయ్య పచ్చయ్యలను పక్కదొంకల్లోకి ఈడ్చుకుపోయి, తుపాకులు చూపించి, వాళ్ళతో,

—జేబులు వెతుక్కుంటాం : కదిల్తే పేలుస్తాం ?

నల్ల—(బిక్కమొహం వేసి) ఒక్కనిమిషం ఊరుకోరూ :

దొం—సరే :

నల్లయ్య అప్పుడు తనజేబులో చెయ్యిపెట్టి ఒక వంద రూపాయల కర్రెన్నీనోటు పైకితీసి, పచ్చయ్యతో ఉత్సాహంగా,

—పచ్చయ్యాయ్ : ఎప్పటికప్పుడు ఏదోవోటి వస్తూండడం వల్ల వీల్లేకపోతోచ్చిందీ : నేను నీకు లోగడ రాసిచ్చిన ప్రామి సరీనోటు మింజుమలె, ఈ నూరురూపాయలూ జమ ఈవేళ యిచ్చినట్టు కాస్తంత వసూలుపెట్టేం : ఇదుగో పుచ్చుగో :

103

శీతయ్య—ఏరోయ్ ; శాస్తుల్లా : మీవూరికి రైలు తీనేశార్జ్ :

శా—అవును, దండగొచ్చిందిట : మీది ?

శీ—వేసిన ఖర్చుకంటె తీనేసేఖర్చు మించిపోతూం దేమో అని వూరుకున్నారు.

శా—ఊరుకుంటేం ? ఎప్పుడో మీదీ తీనేస్తారు !

శీ—మీది దిక్కుమాలివూరుగనక లాగేశారు.

శా—ఒన్ ! మీది చిన్నగాడిరైలు !

శీ—చీ ! ఊరుకోరా ! రైలుపెట్టి అగ్గిపెట్టిలాంటిదై నాసరే, అసలుందిగా ! పోసేపైకి అర్జీ పెట్టుగోండి !

శా—ఎమో మేం ఎముకలు పొడుంచేసుకోలేం, పోదూ !

శీ—నే అనేదీ అదే ! రైలంటూవస్తే. అస్తికలూ అవీ, పొడుం అయిపోకుండా, తక్షణం మేహాలమీద పట్టి గెళ్లి గోదా వరిలో కలిపి చక్కారావచ్చు !

104

సోమప్ప—(బ్రేవ్ మని త్రేన్నగా),

రాజప్ప—ఎక్కడా, ఈవేళ, పట్టూ !

సో—పొట్టిస్లిడరింట్లో వాళ్ళమ్మాయికి.....

రా—పదార్థాలు !

సో—మామూలే !

రా—కూరలు !

సో—ఎన్నైతేం అన్నాను ! చెబితే దిష్టి కొడుతుందేమో గాని, అన్నంయావత్తూ ఒక్కవంకాయ కూరతోకే వెళ్ళిపోయిందంటే నమ్మోరీ !

రా—ఇహ దిష్టేమిటిగాని నీ పిండం, అది ఏ దిశగా వెడలా ?

105

కాశీ—ఒరేయ్ సుబ్బా ! పందుంపుడక కావాలి, తే !

సు—అడితీకి కబురంపు ! నీకు పుట్టి ఉండాలి లేకపోతే చాలదు.

కా—ఓహో అదా ! నీకు అక్కర్లేదా ?

సు—నాకు తెలియకుండా ఉంటుందా ?

కా—ఎమో ! నీ పెళ్ళాం వెళ్లి నాలుగేళ్ళయింది. అవిడికి తెలుస్తే చాలదా ?

106

సిద్ధాంతి—బావా ! ఈ రోజులూ ఊహా వెళ్లి పోతున్నాయి గదా ! ఇవి వెళ్లి ఎక్కడుంచున్నాయో, ఎవరైనా చెప్పగలేమో :

బా—ఎవరో యెందుకు మళ్ళీనూ ! నీకు తెలియదు పోయ్ !

సి—నాకా ?

బా—అవును.

సి—ఎట్లా ?

బా—అవన్నీ నువ్వుచేసి పారేసిన పాతపంచాగాల్లో పడి లేవు పోయ్ !

సి—ఓహోహో ! అవును ! తీర్దాం !

107

గొల్లది—ఇది బేడముంత, పుచ్చుకుంటారమ్మా !

అవిడ—నేనూ మా ఆయినా ఇద్దరమే కాట్టే ! ఎందుకింతా ? పులుపుచిచ్చు పైగానూ !

గొ—చెబుదురూ !

ఆ—అవతల పోవు మాడిపోతోంది. ఇంకకి తక్కువైతే పొయ్యినని చెప్పు ముంతా !

గొ—అడగండి.

ఆ—అర్థణా !

గొ—యెల్లవమ్మా! ఆడావు అడబేరం! అర్థణాకి త్తేణ్ణిరుకో గ్రలేం నువ్వు మీ ఆయనానూ ! అప్పుగల్తే ఎక్కువ కాదు కాబోలు !

108

బిచ్చగాడు—ఏదో మొహమాటం చొప్పున పెద్దలు నలుగురూ సత్కరిస్తున్నారండి.

పెద్దమనిషి—ఏదో పితలాటం చొప్పున పెద్దలు నలుగురూ నన్ను తిడుతున్నారు. నీవనే చాలాబాగుంది. దంచూ ! వెళ్ళు !

బి—అన్నంలేనివాణ్ణి బాబయ్యా ! ఒక్కతాని దయచేయించండి. మీరు తమలపాకు ఊసేసినంత లేదు !

పె—(తాంబూలం ఉమ్మేస్తూ) నీకు వెర్రిగాని ఒక్కతానితో నీకు అన్నం ఏల్లావొస్తుందిరా ?

బి—ఏ టీయేనా తాగుతానండి.

పె—వీమో ఏంతాగుతావో ! నువ్వు ముష్టికేనావస్తా!

బి—అవునండి.

పె—(నొఖరుతో) ఈమనిషికి ముష్టివేసి పంపించు!

109

తెలుగుమేష్టరు—అల్లుడు అనేమాటకి అర్థంఏమిటి? ఎవరైనా! శేష—అల్లేవాడు.

తె—రైట్. అనగా కల్పసచేసేవాడు. అల్లుడుకి తనే అల్లుడైనవాడు ఎవడు ?

శే—విష్ణువు.

తె—అవును. కొడుక్కి అల్లుడైనవాణ్ణి ఎరుగుదురా, విన్నారా? అందరు—లేదండి.

తె—వినండి. ఒకడికి 63 ఏళ్ళు, వాడికొడుక్కి 42 ఏళ్ళు. తండ్రివెళ్ళి ఒక 24 ఏళ్ళ చిన్నదాన్ని మళ్ళీచేసుకోగా, ఆనంగతి తెలియక కొడుకు బయల్దేరివెళ్ళి ఆచిన్నదాని తల్లిని—39 ఏళ్ళదాన్ని కట్టుకున్నాడు. అప్పు డేమవుతుంది మరి ?

శే—అవునండి. మరి అప్పుడు ముసిలాడికి ఓకూతురు పుడితే, ఆపెద్దావిడకి ఏమవుతుందండి ?

తెల్ల—పుట్టినపిల్లకి పెద్దావిడ అమ్మమ్మగనక, పుట్టినపిల్ల అమ్మమ్మకి ఆడపడుచు అవుతుంది.

110

పాపయ్య—తట్టలో ఏమాత్రం ఉన్నాయి ముంజికాయలు :

అమ్మేవాడు—మూడుపుంజీలుంటాయి, బాబు :

పా—ప్రతీదానికి ఉన్నాయా మూడేసికళ్ళూ ?

అ—ఇదిగో మీసి త్తంవొచ్చినట్టు సూసుగోండి.

పా—సరే ధర ?

అ—కాయ ఒక్కంటికి కాని దయనెయ్యండి.

పా—పన్నెండుమూళ్ళూ ? తొమ్మిదణాలా ? అరణాలకిస్తే యియ్యి లేకపోతే శీఘ్రంగానడు.

అ—(సందేహించి) రెట్టుకిరెట్టు బాబుగోరు తేడాగా అడుగుతారు. సరే తీస్కోండి అదేపాయే !

111

అడితీవాడు—మారుణాతిపుడకా మంచిదేనండి, అరితే మా సవ్వరిగా నిల్చి కాల్తుంది.

పెద్దమనిషి—దానంతట అదే :

అ—సి త్తం. మరేమీ పిడకలూగ్రతా అక్కర్లేదు.

పె—పిడకమాట కాదోయ్ ! పుడక మరి బారెడు బారెడు ఉందాయ్రి, దానంతట అది నిల్చికాల్తే, కొంప లంటుగుంటాయి గాని తరవాయి ఉండిపోతుందా ?

అ—ఆ పనేజరిగితే పుడక ఖర్చు అసలుండదండి, సరుకు యావత్తు నిల్చిపోయి ఉంటుంది.

112

మేష్టరు—అంబయ్య, నుంచో, 'గంగిగోవుపాలు'—అప్పగించు.

అం—(ఊరుకుంటాడు)

మే—ఏం ?

అం—పితకలేడండి.

మే—ఏమిటీ ? చెయ్యట్టు. (అని పట్టినచేతిమీద కొడుతూ) రేపేనా పితుక్కొస్తావా, రేపేనా పితుక్కొస్తావా ! (అని రెండు కొట్టి) లేకపోతేను, పితుక్కురాలేదుట, ఏడిశావుగాని, రేపు అప్పగించు :

అం—మానాన్నకి పాలపథ్యంఅండి ! మాకేచాలవ్.

113

సీతన్న—ఒడ్డిమంగళ్ళు ఇంతసున్నితంగా తలంటడం ఎల్లానేరుస్తా రంటావు, వెంకయ్యా :

పెం—అఁ ఎముందీ : అభ్యాసం. అభ్యాసంకూసువిద్యా-
అన్నాడు.

సీ—అభ్యాసానికిమాత్రం ప్రతిరోజూ రోజుస్తమానమూ
వీళ్ళకి తలంటించుగునేవాళ్ళు ఎక్కడ దొరికేడుస్తారూ :

వెం—అందుకనే. ఒంటరిగా కూర్చున్నప్పుడు కూడా
రాత్రెళ్ళుబొట్టు బాదుకుంటూండడంలో ఆ అంటడపు ప్రజ్ఞ
సుసాధ్యం సున్నితం చేసుకుంటారట.

114

సుబ్బారావు—శంకరం : పెద్దపూర్ణయ్యగారి సిద్ధాంతం
గొప్పదా. చిన్నపూర్ణయ్యగారిదా ?

శం—ఎందులో ?

సు—(చికాకుగా) అబ్బ, అసలు మొత్తంమీదోయ్ :

శం—అదా : మనకేంతెలుస్తుంది. అంతగణితం చేసే
వాళ్ళలో హెచ్చుతగ్గులు కట్టడానికి గణితప్రమేయమే లేని
మనం ఎల్లాపనికొస్తాం ? విశేషం ఉన్నవాళ్ళంతా మనమనసుకి
సమానులే.

సు—పోవోయ్, చెప్పావ్ ?

శం—నువ్వేమంటావ్ ?

సు—చిన్నపూర్ణయ్యగారిది దుర్గ సిద్ధాంతం. అంచేత
గొప్పది.

శం—అదే నే చెప్పిందీనూ. కాశీసంభాషణవల్ల శాస్త్రపరి
ష్కారమూ కాదు, పరిష్కరణాల యాథార్థ్యమూ తెలియదు.

115

వక్త—(ఉపన్యాసమధ్యంలో) భగవద్గీతలు చెప్పిన కృష్ణుడు
వేరు, భాగవతములో చెప్పబడిన కృష్ణుడు వేరు.

శ్రోతలలో ఒకరైన సుబ్బారావు అమాటలు విని.

—అవునవును. అందుకనే అతణ్ణి కృష్ణదైవపాయను డంటారు. ప్రతీవాడికీ తెలుసు. తమరు కొత్తసంగతులు ఏమన్నా కానీండి.

వ—అయితే, తమర్ని గురించే మాట్లాడాలి.

116

వజ్రాలూ రత్నాలూగురించిన ఒక అడ్వర్టైజ్మెంటు యొక్క రచన ఈక్రింది విధంగా ఉంది:—

తెల్లనివన్నీ పాలుకావు. మెరిసేదంతా బంగారంకాదు. రంగే ప్రధానంకాదు, డబ్బే శాశ్వతంకాదు. మీరు వైడాబు ప్రచారాలు చూసి అక్కడికీ అక్కడికీ వెళ్ళి బోపీ పడకండి. మమ్మల్ని ఒబ్బిసారి మచ్చుచూడండి, మీకే తెలుస్తుంది.

117

సోమయాజులు—ఊఁ, అల్లాయితే నువ్వు మెద్రాసులో ప్రతిరోజూ తిరగడమే అందూ :

శర్మ—ఓ.

సో—దేనిమీద ?

శ—మెల్లినన్న అహారం మీద.

సో—ఓరి నీ దుంపతెగా, దానిమీద తిరగడం ఎల్లా ?

శ—నిజమేరా. మళ్ళీ మాట్లాడితే—చేతితో తాకని-కూడానూ.

సో—ఓరి అదా ! టిక్కెట్టు ఎల్లా ఉంటూండేది ?

శ—కానిదగ్గిరించి బేడదాకా.

సో—అల్లా చెప్పు ! ట్రామా !

శ—మరే, కాని నే ఎక్కుతుండే దానిపేరు మాత్రం మెల్లినే.

118

ఓ ముసలమ్మగారు తనయింటికొచ్చిన ముగ్గురు చుట్టాలకి అన్నం పెడుతూ, గరిటి అంటల్లో ఉన్నందువల్ల, రాచ్చిప్పతోనే చారునీళ్ళు వడ్డించబోయి. అది మొదటాయన విస్తల్లోనే ఇట్టి పంచగా, ఆయన తనకి చుక్కేనా కిట్టక తెల్లపోయిన మీదట రెండో ఆయన తనకి దక్కినబాపతు గబ గబా కలుపుగుంటూ తక్షణం మూడో ఆయన చెవులో,

—అవిడ రాచ్చిప్ప నా విస్తల్లో వంచినప్పుడే నువ్వు చెయ్యట్టి సొమ్ముచేసుకో, నీవిస్తల్లో వంచుదాకా తేభ్యంలా చూస్తూంటావా నీ పని అంతే, నీకు ఆనక వట్టి పచారుతప్ప చారుండదు. పైన నీ యిష్టం.

119

తండ్రి—ఇదుగో పంతులుగారు, నమోన్నమః.

పం—చిత్తం.

తం—మా కుంక ఈ యేదేనా మాట దక్కించేనా, కాస్తా ?

పం—ఫర్వాలేదండి.

తం—లేకపోతే ఆ దిక్కుమాలిస్కూలిపైను పరీక్ష ఊరు కుంటుందా, మూడోమాటు !

పం—ఫర్వాలేదండి.

తం—అది గనక జరిగితే అక్కడికి మూణ్ణిదర్లూ అవు తాయి గనక ధేశాంతరం లేచిపోనాలి,

పం—పర్వా లేదండి,

పం—అయితేనూ ముదురు వయస్సువాళ్ళని ఇహ చదివి ఫేలుకానీర్లేం ?

పం—పర్వా లేదండి.

తం—ఎమో, మొత్తానికి మీరు నసుగుతూనే ఉన్నారు. మావాడిమాట నిష్కర్షగా చెప్పారుకారు.

పం—పర్వా లేదండి, అటు విజయనగరం విశాఖపట్నం లగాయితు ఇటు నెల్లూరూ గూడూరూ వరకూ ప్రతీవిద్యార్థి ప్యాసయితే మీవాడుకుడా ప్యాసు కావాలిమరి.

తం—అంతమంది ఉన్నమీద ఏం పర్వా లేదంటారా ?

సం—పర్వా లేదండి :

120

ఒక సంతలో ఒక అరిటిపళ్ళ దుకాణదారు. కాలిమీదకాలు వేసుకు కూర్చుని, మీపాలు దిద్దుకుంటూ, లోగడ తను పది హేనుసార్లు కొనుక్కునే వాళ్ళమీద ప్రయోగించి నెగ్గినట్టే అప్పుడూ నెగ్గలనుకుని, ఒక పంతులుగారొచ్చి వేళ్ళాడగట్టిన అరిటిగెలలో ఒక గెలలోనిపళ్ళు చెత్తోముట్టుకుని నొక్కి పరీక్షిస్తూన్న సమయంలో,

దు—(హేళనగా సకిలిస్తూ) జాగర్తండి, పంతులుగారు ! పళ్ళురాలగలవ్, జాగ్రత్త !

పం—(కంగారుపడక, చిరునవ్వుతో) అన్నట్టు నిజమే నయ్యోయ్ ! నీపళ్ళురాత్తే నాకేం లాభం ! జాగర్త అవసరమే !

121

శేషగిరి—మీది ఏ జిల్లా ?

చంద్రగిరి—వెనక గోదావరి. ఇప్పుడు కృష్ణ.

శే—గోదావరికి తూర్పుది అంతా తూర్పుగోదావరిట, పడమటది అంతా పశ్చిమగోదావరిట.

చం—అయితే నాది పూర్వగోదావరి కాదు.

శే—అది సరేనోయ్ : అదికాదు నేననేది. అసలు గోదావరి జిల్లా ఎక్కడుం దిప్పుడు ?

చం—గంగలో.

శే—అది పాతాళంలోకి ఇగిరితే ?

చం—నేతిలో.

122

అంతర్వేది తీర్థంలో కమలమ్మ అనే ఒక వితంతువు మారుగుడు అయిపోయినప్పుడు వాళ్ళవాళ్ళంతా కలివిలపడి అవిణ్ణి వెతికి పట్టుగోవాలని యత్నిస్తూండగా, శివరావు అనే ఒకాయన వాళ్ళ దగ్గరించిపోతూ,

శి—ఏమిటండి ?

వాళ్ళలోఒకడు—మాతాలూకు ఒకావిడ తప్పిపోయిందండీ :

శి—ఆవిడపేరు ?

వా—కమలమ్మ.

శి—ఆవిడ పునిశ్రీయేనా ?

వా—కాదండీ.

శి—అల్లాయితే మీకంగారు బంగారుగానూ, అక్కడా అక్కడా దేవుళ్ళాడతారేం, ఛంగున రాచిప్పల దుకాణంమీదికి వెళ్ళిపడక :

వా—రాచిప్పలు కొనడం నిన్ను అయిందండీ. వెడితే లాభిస్తుందా అని.

శి—పోనీ స్వాములవారు హరిదాసు ఒకడొచ్చాట్ట. ఆయన కథేమిటో కనుక్కుని పట్టుగోండి.

వా—(అంతమాట చాళ్ళవాళ్ళని అన్నందుకు కోపంవచ్చి)
ఎంత ఛోగట్టా చేసాచ్చారు మీరు శ్రమపడీ :

శి—మీ శ్రమఒకటి నాశ్రమఒకటిగా అండి :

123

మే—ఒరేయ్. సులేమాన్ :

సు—సార్.

మే—నీ పలకేదిరా ?

సు—నాది పల్కా చిర్గీ పోయిందండీ !

మే—హరి ! నీ పలక పుడక ?

సు—హేష్టి నెయ్యన్ అండి, పల్కాపుడ్కా తెగిపోయింది.

మే—ఓరి నీభాష పట్టంకట్టా ! పోనీ పుస్తకంఏదిరా ?

సు—పుస్తకం యిర్గీ పోయిందీ అండీ !

124

తండ్రి—ఏమండోయ్, ప్రయివేటుమేష్టారు ! కనపట్టలేదే !

ప్ర—చిత్తం పరీక్షలు అయినాయి కాదండీ.

తం—ఈ యేడు ఎల్లా ఉన్నాయిష ?

ప్ర—మామూలుగానే ఉన్నాయండీ.

తం—లెక్కలపేపరు మహాకష్టంగా ఇచ్చాట్ట వాడిమొహం ఈడ్చా :

ప్ర—కత్తి దెబ్బాకింద స్పష్టంగా తేల్చవలసాచ్చేవి కష్టం అంటాల్లేండి.

తం—మావాడి లెక్కలు ఎల్లాఉన్నాయి ?

ప్ర—ఏమోనండి, వరీక్షతరవాత మీవాణ్ణి కలవలేదు. ఎన్ని చేశానన్నాడేమిటి ?

తం—అన్నీట.

ప్ర—చెయ్యడం అంటే రైటుఅన్నమాటాడి.

తం—అల్లానాఅండీ ! 'నాలుగు చేశానునన్నా ! నాలుగూ ఎక్కాల్లాంటివి. నాలుగురెక్కెనిమిది, ఎనిమిదైదులు నలభై ! రావలిసింది అంతకంటె తక్కువే. అంచేత ప్యానైతీరాలి' అన్నాడు. అల్లాచూస్తారేం ? అవుతాడా ?

ప్ర—విధిగా, మీవాడి మాటే లెఖండీ !

125

వెంకట్రాయలు—ఎమోయ్ ! నబ్బుమహాశ యూ ! కనపడ్డావే ! నిన్న మీన్నేహితుడితో కలిసి కారెక్కి తిరుగుతున్నావే ?

సు—ఎన్నిగంటలకి ?

వెం—సాయింత్రం నాలుగింటికి.

సు—అంతేకద ! రాత్రిపదింటికి తెలివితప్పి తిరగమంటావా నాతో !

వెం—అదికాదోయ్ నేనంటా !

సు—అదేనోయ్ నేనంటా !

126

కొత్తగా మేష్టరీలోకిదిగి ఒక కొత్తపాఠం క్లాసుకి బోధించా లని వచ్చిన ఒక తొందరమేష్టరు, ఇల్లా మొదలెట్టాడో లేదో : ఒకడు—మేష్టాండి, ఔటికండి,

మే—వెళ్ళి త్వరగా, రా, ఇక్కడున్నట్టు.

మరోనిమిషానికి.

మరోడు—రెంటికండి.

మే—ఛీ, వెళ్ళిరా, సూన్.

మరొక కాస్సేపట్లో మూడువేళ్ళు చూపెట్టి.

ఇంకోడు—మేష్టాండి.

మే—ఏమిటి వేలంవెట్టి : మూడంటే ?

ఇం—మంచినీళ్ళకండి.

మే—వల్లకాదు, (అని పాతం అందుకో పోగా)

వేరొకడు—మేష్టాండి. నాలుగువేళ్ళుపెడితే అన్నాని కన్న మాటండి.

మే—అబ్బా ఏమిఅర్థాలూ ? (అని వాణ్ణి సమీపించి) ఇది అయిదు (అంటూకొట్టి) తెలిసిందా ?

వే—(కోపంగా) ఎందుకండి కొట్టడం ? నాలుగంటే నాలుగు వేళ్ళూ లోపలికి వెళ్ళడం అని నేనంటేనూ ?

మే—ఓన్ అదా ! నేనూ అంతే. అయిదువేళ్ళూ అంటుగోడం గదా అని అయిదు అన్నాను.

వే—(ఏడుస్తాడు.)

మరోడు—ఏడిచినట్టుండడం ఇదే అంటున్నాడండి పీర్రాజు.

మే—చాటున అనేకం అనుకుంటారు. మధ్యనువ్వు అరవకు

ఆడలాయరు ఒకావిడ ఒక కేసులో సాక్షిని 'క్రాసు' పరీక్ష చేస్తూ,

—ఈసంవత్సరం మార్చి పన్నెండోతేదీ రాత్రి ఒంటిగంటకి నువ్వున్నది ఎక్కడ ?

సా—(జిడ్డితో) స్వంత ఛార్యకూడా అడగడానికి తాఖతులేని ప్రశ్నలు చక్కినవాళ్ళు మొగాజ్జీ అడగడం న్యాయంకాదని ఆర్డరు దెయ్యవలసిందిగా కోర్టువారి ఘనతనుగూర్చి ప్రార్థిస్తున్నాను.

128

ఒకపెద్దమనిషి పొరుగువెళ్ళి అక్కడ ఒక లైబ్రరీ భవనంలో ఉన్న గుమాస్తాతో కొంతకొంత మాట్లాడి,

పె—అల్లాయితే పోతన్న లేనట్టే ! పోనీ సూరన్న ?

గు—ఉహూ.

పె—సోమన్న ?

గు—అబ్బే ఉహూ.

పె—తిక్కన్న ?

గు—అయ్యో చాదస్తమా ! తిక్కన్నాలేడు తిమ్మన్నాలేడు. ఈకాలం చదవడాని కొస్తారూ పిల్లలూ ! ఆ యెదరగుండా ఉండే కాఫీహౌటలుకి పోయి విచారించండి. వాళ్ళక్కడ దొరకచ్చు.

129

నీతిపాఠం చెప్పదలచి క్లాసుకెళ్ళి ఓమేష్టరు కూర్చుని మొదలు పెట్టడంలో,

మే—ఈవేళవిషయం ఏమిటి ? నెం. 1 ?

1—‘అబద్ధాల కోర్టు’

మే—ఆవిషయం ఎక్కడైనా ఎవరైనా చదివారా ?

1—(నుంచున్నాడు).

మే—దాన్ని గురించి ఈవేళ పేపర్లోపడ్డ విషయం చూశావా ?

రీ—చూశానండి.

మే—అల్లాయితే నిన్ను గురించి మాట్లాడితే చాలు.

రీ—ఎంచేతండి ?

మే—ఈవేళ పేపర్లో ఆ విషయం లేదుగనక !

రీ—అల్లాయితే మిమ్మల్ని గురించే మీరు ముందు మాట్లాడండి.

130

తన క్లయంటుని ఇంటిదగ్గర తయారుచెయ్యడంలో ఒకస్టేషరు క్లయంటుతో ప్రసంగిస్తూ,

స్ట్రీ—సరే. దెబ్బలాట అవుతా సరిగ్గా ఎవరెవరికీ ?

క్ల—మామేనగోడలు మొగుడు ఓడున్నాడండి, మాంచి మారీచుడంటివాడు. అదిగో ఆ చచ్చినాడు నావొళ్ళు హూనం అయేట్టు నన్ను కుళ్ళబొడిచి వదిలిపెట్టాడు.

స్ట్రీ—ఒక్కడే !

క్ల—చిత్తం.

స్ట్రీ—ఇద్దరుముగ్గురయితే మనకేసు మహబలంగా ఉండునే !

క్ల—అబ్బే ! అల్లా యెల్లా కుదురుతుందీ ? మా మేనగోడలు ఒక్కత్తేకూడాను !

స్ట్రీ—అదోటా ?

క్ల—మరేమిటనుకున్నారు ! నాకు ఈ మాత్రం తోచక పోలేదు !

131

అంబి—ఒరేయితంబీ ! ఆరామసింగుకి పాటారాదు నా మొహంరాదు. పెద్దగాయకుడన్నావే !

తం—ఎమోమరీ : వాడికి గాయకంవచ్చి అయిదారేళ్ళ
యింది.

132

ఒకదొడ్లో తాడినిఉన్న ముంజికాయల దొంగతనానికి
వెళ్ళిన నలుగురిలో గట్టివాణ్ణి ఒకణ్ణి కడమముగ్గురూ ఓడిమీద
ఓడు వీధులో నిలబడి గోడెక్కించిన తరవాత వాడితో,

ఒకడు—జాగ్రత్తరోయ్ ! గోడమీదపిల్లివాటంగా ఉండు,

గట్టివాడు—సరేలేస్తూ, మహా !

అని, గోడమీద నుంచుని అందుతూన్న గెలమీద చెయ్యి
వేసే తొందరలో మదురుతాయీకు చీకుతాటికమ్మమీద కాలెట్టి
దభేలుమని దొడ్లోకి పడిపోగా, వీధులో తక్కిన వాళ్ళతో
మెల్లిగా,

ఒకడు—ఒరేయి, గెలడిందిరోయ్ !

అని, గట్టివాడు మదురుమీద ఉన్నాడుగదా అనుకుని.
వాడితో,

—నువ్వుకూడా తాడమ్మచే దిగివచ్చి నిమ్మణంగా తలుపు
తీరా.

గట్టివాడు తలుపువెంటనే తియ్యగా, వీళ్ళు లోపలికి
చొరబడి,

—ఏదిరా గెలా ?

గ—(మూలుగుతూ) నేనేరా పడతా ! నడుంపోయింది !

రెండోవాడు—(మూడోవాడితో) ముంజికాయల సంఘీ
గిదిరా ?

మూ—(ఇస్తూ) ఇదుగో.

రెం—(గట్టివాడితో) ఇందులో కూచోరా, మోసేస్తాం !

గ—మొయ్యండి గాని, కత్తిమాత్రం దూరంగా పెట్టండి ;
నంచీరోని ముంజికాయలేమో అనుకుంటే, సెలిగేస్తారు !

133

ఒక డాక్టరుకీ, ఒక స్లీడరుకీ చాలా చనువు అవడంచేత ఒకరి నొకరు వేశాకోశం చేసుకోవడమూ మాడ్చుగుంటూ ఉండడమూ మామూలై, ఆ డాక్టరు కోర్టులో బోనులో నిలబడి సాక్ష్యం ఇవ్వవలసి రావడమూ ఆ లాయరే అతణ్ణి 'క్రాసు' చేస్తూండడమూకుడా జరుగుతూ రాగా,

స్లీ—(బోనులోనుంచుని సాక్ష్యం ఇస్తూన్న డాక్టరుతో)
డాక్టర్లు ప్రమాదాలు చేస్తూంటారు కాదూ ?

డా—చిత్తం. స్లీడర్లు ప్రమాదాలు చేస్తూన్నట్టే.

స్లీ—అడిగినదానికి మాత్రమే సమాధానం చెప్పండి. అధికం వద్దు.

డా—చిత్తం.

స్లీ—డాక్టర్ల ప్రమాదాలు భూమిలో పాతేస్తారుకాదూ ?

డా—చిత్తం.

స్లీ—ఏమాత్రంలోతున పాతేస్తారూ ?

డా—ఎంతవెత్తున స్లీడర్ల ప్రమాదాలు గాలిలో వేళ్ళాడదీస్తారో,
అంతే లోతున !

134

తెలుగుశాస్త్రి—'అతిశయోక్తి' అంటే ఏమిటి ? రామామాస్.

రా—గ్రాండ్ గ్రాండ్ గా డాబడం.

తె—నీకు ఇంగ్లీషుముక్కలు కేవలం పటిగిబెల్లపుముక్కలు. అడ్డమైనప్పుడూ అవి కటుకూకటుకూ నముల్తావు. ఉదాహరించు.

రా—కొందరు కొందరు రాసిరాసి 'ఇల్లారాయడం అతి శయోక్తి కానేరదు'—అంటూంటారు. అవన్నీ ఉదాహరణలే నండి, అతిశయోక్తికి.

శా—వినండి, కడం అబ్బాయిలు. ఇరసిమాటలే సరియైన అతిశయోక్తులు.

135

అవ్వగారి హాటలులో రాత్రి భోజనసమయాన్ని వడ్డన అయినతర్వాత భోక్తలలో దిట్ట అని పేరుపొందిన,

భీమయ్య—అవ్వా, అభీరించు పరిషంచేస్తాం.

అ—రాత్రిళ్ళు అభిఘారణ అవసరంలేదు, నాయనా, పరిషేచన కానీండి.

అనగా, వాళ్ళుపరిషించి కూరకలుపుకోగానే, అవ్వవచ్చి అతి జాగ్రతగా నెయ్యిరాల్చగా, భీమయ్యకి అవ్వని చంపేద్దాం అనే టంత కోపంవచ్చినా, చేనేదిలేక, పక్కవాడికి సంజ్ఞచేసి తల వెంట్రుక ఓటితెంపి విస్త్ర్లో పారెయ్యగా, సంజ్ఞ అర్థమై,

పక్కవాడు—అయ్యోయ్యో ! తలవెంట్రుక వచ్చింది. అవ్వా ! ఒక్కమాటు అభీరించు.

అన్నమీదట, అవ్వవిసుక్కుంటూ ఒట్టి పొడిగరిచే పట్టు గొచ్చి విస్త్ర్లో ఇట్టిఅని చక్కాపోగా, మళ్ళీ పచ్చడి కలుపు గునేటప్పుడు నెయ్యి తప్పుదుగనక పట్టుగొచ్చి అవ్వ వెయ్యి బోతుండగా.

భీ—అబ్బబ్బ ! తేలు, తేలు—

అని, తనకుడి అరచేతికేసి చూడడం అభినయించిన పిదప, అవ్వ, దీపంవత్తి ఎగసందోసి భీమయ్యచేతికి దగ్గరిగాపెట్టి,

అ—అబ్బే ! భయపడకునాయనా ! చేతిలో తేలూలేదు, జెర్రీలేదు. ఏమీలేందే !

భీ—(కోపంతో) ఏమీలేదనే నేనూ అంటూంటా ! ఏమీ లేదు, నెయ్యిలేదు. తిన్నగా నెయ్యివేస్తావా, మరేమన్నా కావాలా !

136

రాఫీహొటల్లో ఒక కాఫీపాయి తన కాఫీ తిరగాబోర్లా పోసు గుంటూ పక్కయన మొఖంకేసి చూసి,

కా—కళ్లెర్రగా ఉన్నాయేమండీ ?

ప—రాత్రి, నాటకానికి వెళ్ళానండీ.

కా—ఏం నాటకం ?

ప—భీమాంజనేయం.

కా—ఎల్లాఉంది ?

ప—వాళ్ళ మొహంలాఉంది. చెప్పుచ్చుగుని కొడ్డామను కున్నానుగాని, కొట్టలేదు.

కా—ఏం ?

ప—అప్పుడు నా కాలిని చోడు లేకపోయింది.

కా—ఆరేరే, అప్పుడు నాకాలికి కొత్తపైజార్లు సిద్ధంగా ఉన్నాయిన్నండీ. ఆ క్షణంలోనే మీరు నా దగ్గరికి రావలసింది, నేజిరోకి.

137

క్షౌరప్రసంగంవచ్చి, స్నేహితులతో,

కిష్టావు—మామంగలి క్షౌరంచెయ్యడం ముగించిన తక్షణం మొహంచూస్తే. నిన్న చేసినట్టుంటుంది,

అప్రావు—మావాడు క్షౌరం కానిచ్చిన మొఖాన్ని పరిశోధించినా సరే, అసలుక్షౌరం చేసినట్టే ఉండదు.

సుబ్రావు—మామంగలి క్షౌరంచేసిన మొహం రేపబెల్లుండి క్షౌరం కాబోయే మొహంలాగ ఈవేళే ఉంటుంది. పైపెచ్చు! నిమిషం !

138

సిసీమాలో ఒక కథపట్టు ముగిసే సందర్భంలో మోటారు కారు ఒకటి జనంతోసహా అమాంతంగా పర్వతాల మీంచి దొర్లి సముద్రంలోకి పడిపోగా ప్రేక్షకుల్లోఉన్న ఒక శాస్త్రి పక్కనున్న బంధువు రావుగారితో,

శా—(చప్పరిస్తూ) ఆఁ, బూటకం, అసంభవం. అంతమంది చచ్చిపోతారా ? అబద్ధం.

రా—ఇందాకణ్ణించి జరిగిందిమాత్రం అబద్ధంకాదా ?

శా—(కొంచెం చికాకుపడి) అవుననుకో !

రా—అయినప్పుడు నీకు బాధ ఎందుకూ ?

శా—(కాస్త ఆలోచించుగుని, ఏదో ఓటి చెప్పదలచి) ఈ అబద్ధం మరీ కారురకం !

139

అరణ్యం—ఆరి : ఏమీ సర్క్యన్రా : అన్నీ ఓ యెత్తూనూ, మొన్నరాత్రి, ఆమోటారు 'ఇంపు'—దాటు—ఓయెత్తూనూ ! అర

నెప్పుడూ అందుకు సిద్ధం అయేటట్లాట్టస్మి, 'విల్లా' అదీ రానేసి !

కాంతం—నువ్వు విన్నేదూ ! పాపం వాడు గతించాట్ట, పట్నంలో, ఈవేళ.

అ—పోయాడో, ఉన్నాడో : పనిలోఉండే కష్టాన్ని బట్టి, ఎప్పుడో, ఓనాడు వాడు ఎల్లానూ పోవలసినవాడేగదా అనుకుని, తమఊర్నించి వెళ్ళిపోడంతోపే పోయాడు అనేస్తుంటారు, జనం ! కాని, మొన్నరాత్రి వాడితప్పగొయ్యా !

కాం—వాడోదూ ! ఆ ఒంటిచక్రం నైకిల్ వాడు, వాడు రొండోమాటొచ్చాడు. చూశావా, వాడికాలు మడతకుడా పడిందీ !

అ—(మొఖం కొంచెం పొగచూరినట్టై) వాడా ! నేనూ, అప్పుడూ, అవుటికి వచ్చాను. కాని, వాడు మూడోమాటు వచ్చాడేం, అప్పుడు ఒళ్ళుపులకరించి పోయిందిష్మీ !

కాం—వాడు మూడోమాటు అసలు రాలేదు కాదురా !

అ—(చికాకులపుగుంటూ) మూడోమాటు రాకపోవడ మేమిటా ? నిక్షేపరాయిడల్లానచ్చాడు. అప్పుడు నువ్వు అవుటికి వెళ్ళావేమో, జ్ఞాపకంచేసుకో !

కాం—కూచున్న చోట్నించి నేను కదలేదు, రెప్పవెయ్య లేదు, అవుటికి అనేమాట స్మరించలేదు.

అ—(వెళ్ళబోతూ) వస్తానుండు.

కాం—ఎక్కడికి ?

అ—అవుటికి. ఇతరులపస్లు నేను ఎన్ని చెయ్యటంలేదూ ?

కాం—నువ్వు అసలు వచ్చావా సర్క్యన్ కీ ?

అ—నేనా, బోలెడొచ్చాను. నేవచ్చినంత ఎవ్వడూ రాలేదు.

కాం—వస్తే కోపమెందుకూ ? వచ్చి మొత్తంగా అవుటి కెళ్ళావేమో జ్ఞాపకంచేసుకో ?

అ—అది జ్ఞాపకంరాకనే, ఇప్పుడెడుతున్నానోయ్ అవుటికీ ! ఇహ ఊరుకో, ఎల్లాగైతేం నేర్పావు సర్క్యన్ కబుర్లు :

140

చిన్నప్ప—శేషాయిగారూ, ఈమధ్య ఊళ్ళోలేనట్టున్నారు !

శే—చిత్తం. సర్వమూ బ్లాక్ మార్కెట్ కదండీ ! అందుకని తిరగవలసాచ్చి తిరుగుతున్నాను. ఎక్కడా అనకండి, దక్కాలి గాని, చిలుం వొదిలింది.

చి—ఏమిటి గ్రంథం ?

శే—మా కుర్రాడు పరీక్ష కెళ్ళాడు.

చి—దానికి బ్లాక్ మార్కెట్ కీ సంబంధ మేమిటి ?

శే—అయ్యో మీ అజ్ఞానమా ! పరీక్షపూర్వం ప్రశ్నపత్రాలు అర్జించే టప్పుడు; సమాధాన పత్రాలు రాస్తూండే టప్పుడు; రాసిం తరవాత అవి పోస్టులోనూ రైళ్ళలోనూ ప్రయాణించే టప్పుడు; అవి చిల్లరపరీక్షకుడు అధీనంలో ఉన్నప్పుడు; అవి బోకు ఆసా మీని చేరుకున్నప్పుడు; వాటి వయినాలు ఖాయిం కాబోయే టప్పుడు, ఇలాగ్గా పొడుగునా, చిన్నచిన్న పరీక్ష మొదలు మహా మహా పరీక్షల చివరదాకా బ్లాక్ మార్కెట్.

చి—అదా ! మనుషులుంటే మోసాలుంటాయి. మోసాలు ప్రతీదాల్లోనూ ఉండగలవ్. ఉంటేం ? ఈమోసాలకి మరోపేరు చూడండి. బ్లాక్ మార్కెట్ అంటారేం ?

శే—మరోపేరెందుకూ? మార్కెట్ లో మార్కులప్రమేయం లేదా, బ్లాక్ లో సిరాస్ఫురణలేదా ?

141

ఒక భవనంలో జరుగుతున్న సమావేశం గురించి వీధివెంట పోతున్న ప్రసాదం, ద్వారందగ్గర నిలబడ్డ ఒకావిడతో హేళనగా.
ప్ర—ఏమండీ ! ఇది పక్తు ఆడంగుల మీటింగా ?

అవిడ—అబ్బేబ్బే, కాదండీ. ఆడంగులేకాదు, ఏడంగులైనా వెళ్ళుచ్చు. వొత్తిడంగుల్ని కుడా పంపిస్తూనే ఉన్నాం. మీరూ దయ చెయ్యచ్చు.

142

కల్యాణం—అయితేనూ, అవధాన్లు మీవాడి కీమధ్య వివాహం అన్నాడు, నిజమేనా యేమిటి, భీమప్పగారూ !

భీ—ఏదండీ! ఇంకా కలిసిరాలేదు. చూస్తున్నాం. ఓటి నేడో రేపో పొక్తుపడేటట్టుంది. మూడుముళ్ళూ పడాలి, అనుకోవాలి.

క—కట్నం ?

భీ—రెండు పిల్లి కూనలవరకూ చెబుతున్నాం.

క—లాంచనాలు ?

భీ—(తగ్గుస్తాయిలో) మీకు తెలియదా యేమిటి ? మేమే ఆడపిల్ల వాళ్ళకిస్తూన్నది. మా మూడోవాడికి కాదూ, కొంచెం అవసరం ఉండీ ! ఏది ! అందుచేత నాలుగోవాడు ఇదివరకే ఓయింటివా డయాడుగా.

క—ఓహోహో ! అదా ! సరిసరి ! పిల్లవయస్సు !

భీ—ఏం జెప్పనూ ? మూడుగాళువులూ గడవలేదు.

క—అందుకనా, ఓపిల్లకూన తగ్గించారూ ?

భీ—మరే. యధార్థం అంతే.

143

శ్రీరామనవమి ఉత్సవపు హడావిడిలో ఒకపందిట్లో హరిదాసు ఒకాయన, దండవెయించు గోవడమూ ప్రార్థనా లాంటి లాంచ నాలూ అయినతరవాత, ఇంకా పాటా మాటాలోకి దిగాడోలేదో, అప్పుడే కొంప మునిగిపోయినట్టు ఆట మొదలెట్టి వెనకాల బల్ల ఉందో లేదో గమనింపులేకుండా జరిగిజరిగి దీమ్మతిరిగేటట్టు వెనక్కిపడిపోగా,

ఒకసభ్యుడు—అయిందా అక్కడికి. నిమ్మణంగా లేవండి. భక్తి ప్రకటించడానికి పిప్పిగంతులేస్తే ఏమవుతుంది మరీ !

అప్పుడాయన మెల్లిగా మళ్ళీ బల్ల ఎక్కబోతుంటే,

మరోసభ్యుడు—వెనకంజ వెయ్యకండి మిత్రమా ! మీరు, ముందుకొస్తే చూడాలని మేం కూర్చున్నాం.

హరిదాసు—(కాస్త తేరుకుని) నమస్కారం. మీరే మీరు జట్కావాళ్ళే జట్కావాళ్ళు. ఇతరులు ముందుకొస్తే చాలని మీరూ, పైకొస్తే చాలని జట్కావాళ్ళూ తాపత్రయపడుతుంటారు. కృతజ్ఞుణ్ణి.

144

భద్రాద్రి—ఒరే ! మోహనం ! నిన్నరాలేదే సినిమాకీ ?

మో—ఊళ్ళోలేను. వేసంగికాదూ, రాత్రి ప్యానెంజరుమీద వెళ్ళి ఉదయాని కొచ్చాను.

భ—అల్లానా ! మంచిపనిచేశావు. మధ్యాన్నం. రైలూ ఖాగానే ఉంటుందికాని, ఆగినప్పుడల్లా ప్రాణపోకటే ?

మో—నిశ్చయంగా అంతే. ప్రాణానికి రైలుకి ఏం బాంధవ్యమోకాని, రైలుపోతుంటే ప్రాణం నిలబడుతుంటుంది, రైలునిలబడితే ప్రాణం పోతుంటుంది.

145

ఒకసాయంత్రం ముగ్గురు డచ్చీలరాయుళ్ళు సముద్రపుపోర కూచుని కబుర్లు చెప్పుకుంటుండగా,

ఒకడు—(నిదానించి చూసి) అల్లా తూర్పుగా దిక్చక్రంకేసి చూసి ఏముందో చెప్పుకోండి.

రెండోవాడు—ఏముందీ నీమొహం !

ఒ—ఓరి ఇదిట్రా నీతెలివీ ?

మూడోవాడు—పెద్ద దీప స్తంభం ఉంది.

రెం—ఇంకా ఏమడుగుతున్నావో అని ఊరుకున్నాను. అసలు నే నది ఇందాకానే చూశాను. అదుగో దానిమీద కాకి వాలిఉంది.

మూ—(చెవిబిగ్గి వినడం నటించి) నిజంరా ! ఆ కాకి శ్రావ్యంగా నిషాదం ఆలపిస్తోంది.

ఒ—ఇప్పుడు నువ్వు వింటున్న నిషాదం పేరే కాకలి నిషాదం !

146

రంగళాయి—వెళ్ళావురా, పాపకచేరీకి ?

రత్నం—ఆ.

రెం—ఎల్లాఉంది ?

ర—ఆయన భల్లూకంలా ఉన్నాడు.

రం—పాట వింటాంగాని, చూడంకదా. ఆయనసరే. పాట మాట నేననేది ?

ర—చాలా గొప్పపాటట.

రం—‘ట’ ఏమిటి ? నువ్వెళ్ళానంటున్నావుగా !

ర—వెళ్ళాను, వెడితేం ? కొందరు ముందు కూచున్న వాళ్ళకి ఆయన శాస్త్రం తెలిసిందిట ఆహాహా అంటోచ్చారు.

రం—అర్థమేమిటో తేల్చినట్లైదుగనక, అల్లా అంటూంటాల్లే గనశాస్త్ర మొహమాటస్థులు, నీమాట ?

ర—మేం అంతాకలిసి భజన ఫక్కిని చాలాగోల చేశాం,

రం—ఆయన్ని మానిపించారా ?

రా—ఆఁ ? మా తరమా ? ఒక్కమాటు మానినట్టే మాని తాంటూలం బిగించి మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

తం—మీగోలకి పైనేకిందా ఆయనగాత్రం — ఖంగుమని కంచుగీసినట్టు ?

రం—అబ్బే ! లేదు. ఊరికే అద్దుడు కాగితంమీద సిరాగీత గీసినట్టు ఊరుకుంది.

147

వేర్వేరు ఉద్యోగాల్లో ఉంటూ ఒక పెద్దనగరంలో ఒక భవనంలో జాయింటు కాపురం పెట్టుకున్న కొందరు బ్రహ్మచారి దొరలు, తమ నౌఖరైన ఒక చైనా కుర్రాడి తలకాయ ఎప్పటికప్పుడు సాలిగ్రామంలాగ కనబడు తూండడంవల్ల వాడు దగ్గరికొచ్చినప్పుడల్లా ఒక క్షౌరపుజల్ల ఇచ్చుకుంటూ ఉండే వారుట. కొంత కాలానికి వాళ్ళకి ఆ కుర్రాడిమీద చాలి వెయ్యగా.

వాళ్ళల్లో ఒకడు—ఒరేయ్ : ఈ వేళనించి నీ బుర్ర టింగు మనిపించడం మాన్తామురా.

వాడు—సరేనండి, చిప్పలుకడిగిన నీళ్ళతో చేసిన కాఫీ మీ కివ్వడం ఈ వేళనించి నేనూ మాన్తాను.

148

నరుసు—ఏమయ్యా, ఆదెయ్యా : సూర్యం, చంద్రం, కాంతం, ముగ్గురూకుడా ప్రభాదేవిని వరిస్తున్నారు గదా, వీళ్ళల్లో అదృష్టవంతు దెవడవుతాడో,

ఆ—అదృష్టవంతుడు కనపడడు గనక ఎవడవుతాడో చెప్పలేను కాని. అవిడ సూర్యాన్ని పెళ్ళి చేసుకుంటుం దని తెలుస్తుంది.

149

ఒకచోట జరుగుతూన్నది కొత్తవాళ్ళ పాటకచేరీ యేమో అనుకుని లోపలికి వెళ్ళి, ఇంతాచేసి ఆ పాడుతూన్నది తనకి పూర్వపరిచిత అయిన చంద్రకళయే అని గ్రహించి, తీరావెళ్ళి కూర్చోకపోతే ఇదిగా ఉంటుందని తను చతికిలబడ పోతూన్నా. లోగడ తనకి నమస్కారం పెడుతోచ్చినా ఆ సమయంలో చంద్రకళ ఊరుకున్నందుకు కొంచెం చికాకుపడి, అప్పట్లో చంద్రకళ పాడుతూన్నపదం సమాప్తి కానిచ్చి, ఒక హరిదాసు.

హ—వీడి, చంద్రకళా : భైరవి పెద్దవర్ణం అను.

చం—ప్రస్తుతం పాఠం లేదండి.

హ—అయ్యో ఖర్మమా : అంత వసందుగా పదంపట్టిన దానవు, చంద్రకళా : పెద్దవర్ణాన్నే నెట్టేశావే.

చం—(నమస్కరిస్తూ) చిత్తం. నమస్కారం. క్షమించాలి, దాసురాలి.

హా—క్షమించాలి, దాసుణ్ణి.

150

వెంకటగిరి—మాణిక్యం! తెలిసిందిలే. నేనేహితుణ్ణి అని చెప్పుగుంటూ రావుజీఇంట్లో వ్యవహరిస్తూ వాళ్ళమ్మాయితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడుపు తున్నావులే!

మా—హరహరా! ఇదిట్రా, నన్నెరుగుండీచుడా! ఆ అమ్మాయి ఒకటి మనచెల్లాయి ఒకటేనా! ఎంతమాటాడావు!

అన్న కొన్నాళ్ళకి ప్రేమజాబొకటి ఇతరుల చేతుల్లో పడడమూ మాణిక్యాన్ని కట్టపాముని కొట్టినట్టు కొట్టడమూ జరిగి, మళ్ళీ అతడు వెంకటగిరిని కలియడం తటస్థించగా,

వెం—ఏంరా? నాతో అంత అబద్ధం ఎందుకురా? చెల్లాయని చెబుతోచ్చావే!

మా—చెల్లాయంటే ఏమిటి నీడిహా? ఆ అమ్మాయి పేరు చెల్లాయి, తెలుసునా?

వెం—చెల్లిమ్మ కొడుట్రా?

మా—ఇంట్లో అంతా చెల్లాయి అంటారా, కావలినై రాసిస్తాను.

వెం—ఇంకా ఎందుకులే! నీ రాత ఎల్లాఉందో తెలిసింది.

151

కుస్తీలోనెగ్గి బహుమతీ పట్టిగెళ్ళడానికి, ఒక గొప్పవస్త్రాదు ఒక మహారాజావారి దర్శనానికోసం దిగగానే, వాడిధూపవర్ణన ఛినేసరికి, ఆస్థానాన్ని కొరుక్కుతిని. చంద్రికొక్కుల్లా బలిసిన.

అస్థాన వస్త్రాదుల్లో కొందరు నడవలేకపోయి కొందరు నడవ గలిగినవాళ్ళు నడిచివెళ్ళి మంచం ఎక్కగా, మహారాజావారి ప్రతిష్ఠ నిలబెట్టడానికి సమయస్ఫూర్తిగల ఒక తెనాలిరామలింగం వంటివాడు లంగోటీ బిగించి తయారైన మీదట, పట్టణ మహా జనులందరూ చూస్తూండగా, పర్వతం అంత ఉన్నకొత్తవాడూ పాడిపక్కని వాడిచేతికర్రలాగ కనిపిస్తుండే మనవాడూ ఒంటి నిండా చిందూరం పూసుకుని గోదాలో దిగగానె.

కొత్తవాడు—(కుడితొడమీద కొట్టుకుని తపేలుమని పించాడు.)

మనవాడు—(సరిగ్గా అల్లానే చేశాడు.)

కొ—(దండకొట్టి తపేలుమని పించాడు.)

మ—(సరిగ్గా అల్లానే చేశాడు.)

కొత్తవాడు చేసినదానికి అర్థం మనవాడు గ్రహించుకున్నాడని జనం అనుకున్నారు.

మ—(కొత్తవాడికేసి చూపుడువేలు చూపించాడు.)

కొ—(ఇదేముటో తెలియక తెల్లపోయి ఒకఅంగ వెనక్కి వేశాడు: జనంలో కలకలం బయల్పడింది)

మ—(తనకేసి చూపుడువేలు చూపించుకున్నాడు.)

కొ—(మరో అంగ వెనక్కివేశాడు:)

జనం కొంచెం కేకలూ లేవడీలూ మొదలెట్టారు.

మ—(కొట్టడం సూచిస్తూ తనచేత్తో గాలిని పైనించి కిందికి నరికితాడు.)

కొ—(రెండు మూడంగలు వెనక్కి వేశాడు.)

జనం, ఓరిబుట్టబొమ్మా ఓరిడబ్బా అని కేకలేస్తూ చప్పట్లు కొట్టేశారు.

మ—(అడుగున్నర ఎత్తు సూచిస్తూ తన రొండు అరచేతులూ పట్టి నుంచున్నాడు.)

కొ—(భయంతో వణికిపోయాడు.)

జనం ఈలలూ కేకలూ అరుపులూ చరుపులూ బాదులూ మొదలైనవాల్లతో మహాకోలాహలం చేశారు.

మ—ఏమిటి?—(అన్నట్టు గుప్పిడిపట్టి ఊపుతాడు.)

కొ—(పుంజాలు తెంపుగుని పారిపోయాడు.)

జనం మనవాణ్ణి చేతులమీద ఎత్తేసి, నెత్తిమీద కూచోపెట్టు గుని భుజాలమీద ఉరేగించగా,

మహారాజు—ఏమయ్యా ! వాణ్ణి ఎల్లాగెలిచావు ?

మ—ఎమో మహాప్రభూ!! నాకు తెలియదు.

మహా—కుస్తీలో నీకు తెలిసిన ప్రథమవిషయాలే తనకి తెలియవని వాడు పారిపోయి ఉంటాడు. మీరు మీ రహస్యం కాస్త విప్పించెప్పండి.

మ—(వాడికేసి చూపించి) నువ్వు, (నాకేసి చూపించుగుని)—నన్ను, (కొట్టడం) చంపేనేస్తావనుకో, (అరిచేతులు సూచిస్తూ) మరి మా అబ్బాయిఉన్నాడు, (గుప్పిడి) వాడి మాట ఏమిటి ? అన్నాను. గ్రహించుగోలేక వాడు తోకముడిచాడు.

ఏదో సుస్తీగాండి బాధపడిపోతున్న మనోహరమ్మగారు వైద్యుడైన ఒక రావుగారికి కబురుపెట్టగా, ఆయన మనోహరమ్మ ఇంటికివచ్చి, అవిడమంచంమీద పరుండడం గమనించి,

వై — పెద్దలు లేరండీ !

మ — (మూలుగుతూ, గట్టిగా) నాన్నా, నాన్నా !

అని కేకేసేసరికి, దగ్గుతో వంగిపోయిన చెమిటి తండ్రివచ్చి పక్కనికూచోగా, వైద్యుడుకూడా కూచుని,

వై — (ఆవిడతో) మీరు లేవకండి. ఏదీచెయ్యి !

మ — ఇదుగో, మీరు తిన్నగా గ్రహించాలి.

అని, తనకుడిచెయ్యి ఇయ్యగా,

వై — మీరు నర్మదాపురుకుత్సీయం చదివినట్టున్నారే! ఎడమ చెయ్యి ఇయ్యండి.

అనగా, ఆవిడ ఎడమచెయ్యి ఇచ్చినమీదట పరీక్షించి,

వై — ఈవిడకి పెళ్ళే మందండి.

మ — తమరే కటాక్షించాలి, ఆ మందు.

వై — (వెళ్ళడానికి లేవబోతాడు.)

తండ్రి — (చెముడువల్ల పైసంభాషణ వినపడక) ప్రస్తుతం మూడుమోతాదు లిప్పించండి. కావలిస్తే తరవాత పిరాయించుగో వచ్చు.

153

రాజు — బండీ, స్టేషను కెంతక్కడతావు ?

బండివాడు — బలుపు మీరేనా ?

రా — నువ్వు, బండీ, గంటా — ఇవన్నీమాత్రం బలుపులు కావూ ఎద్దుకీ ?

బం — అదికాదుబాబూ! మీరొక్క రేనా బండిలో కూర్చు నేది ?

రా—అవును. ఎంతక్కడతావు ?

బం—నిమిత్తో కడతాను. రైలందుకుంటాను.

రా—అదికాదురా, ఎంతసొమ్మిస్తే కడతావు ?

బం—అదాండీ. మీరెరగరూ ? మామూలే !

రా—మామూలా ? నాకు దిగిదులుపుగుని చక్కాపోడం మామూలు !

బం—అల్లాటోళ్ళకి కట్టకపోడం నాకు మామూలు.

రా—దిగేటప్పుడుగాని అల్లాంటివాళ్ళు నీకు తెలియరుగా !

బం—ఎక్కకుండానే తెలుస్తూంటేనే బాబూ !

రా—నాకు బండీయే అక్కర్లేదూ. హాయిగా నడిచేపోతాను.

బం—సిత్తం. శీఘ్రంగా నడవండి. నాయెద్దుకి కాలు నలిగింది. నేను కట్టనే కట్టను.

154

ఒక పెద్దపన్నా పోలీసుఇనసపెక్టరు ఇంటిదగ్గర మామూలుగా ఉండేటప్పుడు తొడుక్కునేటందుకు సాదాజోడు కొనుక్కోవాలని షాపుకివెళ్ళగా, జోళ్ళషాపువాడు గుండెల్లో రాయి పడి ఏదో నొల్లుకుని పోతాడా అని భయపడుతూ,

షా—నమస్కారం బాబూ, దయచేయ్యండి.

ఇ—నాకోజోడు కావాలోయ్ !

షా—చిత్తం. తమరు సర్వాధికారులు. మాప్రాణాలు తమ చేతులోనే, ఉండేది.

తంబూ ఎన్ని వేరువేరు కొలతల జోళ్ళు తీసిచూపించినా వాటిల్లో ఎవీ ఇనస్పెక్టరుకాలికి ఎక్కకపోగా,

ఇ—(ఇంకా ప్రసంగం సాగిస్తూ) చెప్పిచెప్పి మా సర్వాధి కారమే చెప్పుకోవాలి, పోదూ ! అసలు మాకు ఓ కాలు ఎప్పుడూ జైలులోనే ఉంటుంది.

షా—పోనీ, అమిగత కాలేఅయిరి, చస్తే ఏజోడులోనూ ఇమిడేటట్టు కనపట్టలేదు. బాబూ !

155

నెకండుఫారం చదువుతూన్న కొడుకు తండ్రితో,

కొ—నాన్నా ! ఈయేడు లెబ్బల్లో ప్యాసవుతాను, నాన్నా.

తం—ఏం ? నిరుటికంటే ఈయేడేం కొమ్ము లొచ్చాయా ? నీ లెక్కలు ఇహనంతే.

కొ—కాదు నాన్నా. ఈయేడు నాకు లెబ్బలికి 'దేవసహాయం' ఉంది.

తం—వురుషప్రయత్నం లేందే అదిఉండదోయ్, చవటా ! ముందు నోరుమూసుకొని చెయ్యి. తరవాత దేవ సహాయం.

158

మొయ్యలేనంత డబ్బు తమరికిఉన్నా, ఇంకా తేరగావస్తే బావుకోవాలనే ఊహతో ఎల్లానైనా వాడుపుమాటలు చెప్పి ముగుణ్ణి సంభావనకి గెంటదల్చుగుని,

కంతాలమ్మ—చూడండీ ! రేపు నాగారంలో పాకెన్నష. రోజల్లా గోళ్ళుగిల్లుకుంటూ కూచోడమే కాని మీరుచేసే దే ముందీ ? వెళ్లి సందేవేశకి ఇట్టిరావచ్చు.

ముగుడు—(ఎల్లానైనా నడక తప్పించుకోవాలని మూలుగుతూ) నాకు ఈనడుంనెప్పి ఓటికాదూ ?

కం—దానికేం ? అదెప్పుడూ ఉన్నదే ఆయె, నేను తెల్లారకుండా, మీకు మినపరాట్టి చేసిపెడతానుగా :

అని, అతణ్ణిఒప్పించి, రూం తెల్లారకట్టే, కాళ్ళు పిరగదొక్కుగుని, ఆ హడావిడిలో కాస్త బెల్లంతరిగి తేవడానికి వెళ్లి కత్తిపీటమీదపడి, ఎల్లానోఇదై, చెయ్యగా, బూలిమూకుడు రాట్టి ఊదిపారేసి నిమ్మణంగా నీలుగుతూ బయల్దేరి వెళ్లి అయిదునిమిషాల్లో తిరిగివచ్చి,

ముగుడుఏమేవ్ :

కం—ఏం ? అప్పుడే ఏ మొచ్చిందీ, వెనక్కిరావడాని రీ?

ము—(మూలుగుతూ) సంభావన రేపుతే :

కం—ఇంతేకదా :

అని, మర్నాడు అల్లానే చేసిపెట్టి పంపగా అతడు మొదటి నాటికిమల్లేనే తక్షణం తిరిగివచ్చి, అతినీరసంగా.

ము—ఏమేవ్, సంభావన నిన్ననేతే :

కం—మీనిన్న కాల్చిరిగవయ్యా : చూకుళ్ళకి చూకుళ్ళు తినడం అయిందికదా. ఆమాట గట్టిగా ఏడవక మూలగడమూ మీ మూలుగు ఊరికెళ్ళా :

ము—(మూలుగుతూ) వెళ్ళి వచ్చేసిందీ ?

157

రాఘవులు—కేశవులూ : ఎంతమట్టుకొచ్చింది, మీ యింటో పెళ్లివ్యవహారం ?

కే—చెరిసహం కుదిరింది.

రా—అంటే ?

కే—అంటేనా : వాళ్ళు పిల్లని ఇస్తాం అనడం తడుపుగా చేసుకోడానికి మేం ఒప్పుకునేటందుకు అంతా సిద్ధం చేసుకుని ఉన్నాం. సరి, నీ రాజీనామాగతి ఏకాడికొచ్చింది :

రా—అదీ సహంసహం అయింది.

కే—అంటే ?

రా—నే చెప్పిందంతా వాళ్ళు విన్నడం అయింది.

కే—అయితే, చెరిసహం నీదీ అయినట్టేగా :

రా—కాలేదేమో అని నాభయం. ఏమంటావా, వాళ్ళు విన్నది వాళ్ళకి తెలియాలి, తెలిసిన మీదట నచ్చాలి, నచ్చిన మీదట వాళ్ళు ఒప్పుకోవాలి.

158

కైవారపు శిఖరయ్యగారి క్షౌరకాండయొక్క మధ్యరంగంలో ఆయన మెడమీద కొంచెం కత్తితో ఒత్తవలిసొచ్చి, మంగలి, అమాంతంగా ఆయన బుర్రకాయ కిందికి వంచబోగా,

శి—(ఊపిరి సలపక) అబ్బ ! అబ్బ ! ఉండరా !

మం—మరి, వెనకాల కొంచెం ఒత్తాలండి.

శి—అయితే, పొట్టవేపునించి తిరిగి వీపువైపు, రా.

మ—రావచ్చుగాని, నేనవతల తొందరగా వాయింపు కెళ్ళాల్సిందీ !

159

కృష్ణుడు—ఒరేయి పానకం : నీకూ అమృతానికి చెడీపేడీ అయిందిటా ?

ఫా—అవదూ ?

కృ—ఏమిటి కథా ?

పా—అఁ ఏముందీ ? ఏవోకొన్ని దంపుడుపద్యాలు కట్టి తెచ్చాడు. తెచ్చి, బాగున్నాయా లేవా అని నన్ను చంపడం మొదలెట్టాడు. మొదలెడితే, పోరా నీకు కవిత్వం ఏమిటి అన్నట్టు ఓ వందదోషాలు అయిదునిమిషాల్లో చూపించాను.

కృ—అయితే మరి దోషాల్లోంచి రోషాల్లో పడలేదూ మీ రిద్దరూనూ ?

పా—వాడికి రోషంలేందేట్లా ! వాడు ససవ ! కాడంటావా ?

కృ—అవును.

పా—ఎల్లాకనిపెట్టావ్ ?

కృ—లేకపోతే నిన్నడగడం ఏమిటి పద్యా లెల్లాఉన్నాయనీ; మరోచవటని ఎవణ్ణడిగినా, తీరిపోను !

160

తోందరగానూ ఖంగారుగానూ ఇంట్లోకి చొరపడుతూ,

ఆయన—అమ్మకుంకా ! చూడూ !

ఆవిడ—ఏమిటేమిటి ?

ఆయన—పెసరయ్యగాడు !

ఆవిడ—ఏమన్నాడు ?

ఆయన—తనతో నేను సమానం కాదుట.

ఆవిడ—మీ అంతవారు వాడితోనూ సమానం కాకపోవాలా యేమిటి ఊరుకుందురూ, వాడిలెట్టేమిటి, వాడిమాటలు లెట్టేమిటి పోనిస్తురూ ! అసలు వాడు ముండల ముఠాకోరూ !

161

తమతమ రైళ్ళ వేగాల్గురించి ముగ్గురు అభూతకల్పనలు చేసి మాట్లాడుకుంటూ,

ఒకడు—మారైలు చాలావేగంగా పోతుంది. అది వెడుతుంటే భూమేదో జలమేదో ఆకాశం ఏదో తెలియకుండా సర్వమూ ఒక్కటే గిలాబాలాగ ఉంటుంది.

రెండోవాడు—అది యింకానయం. మారైలు వెడుతుంటే, పక్కనున్న పెలిగ్రాపు స్తంభాలు బహుదగ్గరిగా వచ్చినట్టైపోయి సన్నకోతకోసిన మువ్వెన్న పళ్ళులాగ కనబడతాయి.

మూడోవాడు—ఒన్. ఇంతేనా ! మారైలుసంగతి వినండి. మొన్ననేను రాజమండ్రిలో రైలెక్కాను. రైలు బయల్దేరింది. ఇంతలో నాచేతులోఉన్న పుస్తకం ప్లాటుఫారం మీదివా డెవడో ఊడలాక్కున్నాడు. వాణ్ని ఒక్క చెంపకాయ లాగపోయాను. ఆ చెంపకాయవెళ్ళి దానిదుంపతెగా, కడియంస్టేషన్లో పోర్టరు దవడమీద పడింది.

162

ఇంగ్లీషు విద్యార్థులు కొందరు, తమ గురువుగారు చెప్పే చెప్పడాన్నిగురించి ప్రైవేటులో మాట్లాడుకుంటూ,

సత్యం—మనవాడు గజ్జికట్టడంతోచే, నాకు నిద్దరాస్తుంది. నాకేమీ తెలియదు.

ముత్యం—నాకు నిద్దరాపట్టక కీచుకీచయిపోతాను. ఆయనకే తెలియదుట, ఆయన చెప్పేది ! ఎమో, చాలామంది అల్లా అంటారు.

విశ్వం—అదికాదు. ఆయన చెప్పేటప్పుడు, ఏపుస్తకం చెబుతున్నాడో అపుస్తకం రాసినవాడికికూడా తెలియకపోడం అనేది ప్రారంభం అవుతుందిట,

స—నేను నమ్మను. వాడెందుకుంటా డక్కడా ?

వి—అయ్యో ! నువ్వెరగవురా ! మనస్తంతు లుంటాయి.

ము—ఒకవేళ ఆవుస్తకం రాసినవాడు కీర్తిశేషుడైతే, ఎల్లా ?

వి—ఓరి, వెర్రివాడా ! అయినా. ఫరవాలేదురా. ఆత్మ తంతులని ఉన్నాయిరా ! వాట్లకి నాశనంలేదు.

163

శివయ్య—మూర్తిరాజు మొన్న మీటింగుకి వచ్చాడన్నారా, ఎవళ్ళోనూ !

పట్టాభి—రాలేదని నేనన్నానని చెప్పు, వాళ్ళతో.

శి—ఎవళ్ళో జ్ఞాపకంలేదురా (అని కళ్ళమూసుకుని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూన్నట్టు నటిస్తాడు)

ప—సరేలే. వాళ్ళెవళ్ళో జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడే చెప్పు వాళ్ళతో.

శి—అంతే చెయ్యాలి.

ప—కాని, ప్రస్తుతం నేనన్నది జ్ఞాపకం ఉంచుకో, తీరా వాళ్ళెవళ్ళో జ్ఞాపకం వచ్చిన తరవాత, వాళ్ళని కలుసుకుని నిలబెట్టి, కళ్ళమూసుకుని, నేనేమన్నానో జ్ఞాపకం చేసుకోడం మొదలెడితే, వాళ్ళతాడుకుడా తెగుతుంది.

164

కోటయ్య—ఫిల్ముచిత్రానికి ఏంపేరు పెట్టడం నీ కిష్టం ? అడపేరా, మగపేరా ?

భార్య—నాయిష్టం మాట ఎల్లాఉన్నా, అడపేరు పెట్టడమే లాభం,

కో—లాభమా ?

భా—లాభమూ స్వభావనిర్దమూ కుడానూ :

కో—ఏం, నువ్వు ఆడదానవనా ?

భా—ఇదా గ్రహించారు?—నెలదాటే యోగ్యత ఉంటే ఉండవచ్చునని !

కో—ఓహో, అప్పుడు తొమ్మిది నెలలూ మొయ్యడం సంభవించ వచ్చుననా ! ఎంత గడుసువీ !

165

తమరి ప్రమదావనంలో ప్రతిధ్వనిచ్చేరాయి ఉందని చెప్పి స్నేహితులందరినీ ఊరించి చంపి, ఒకనాడు! తద్విషయంలో అయిదింటికి స్నేహితులందరినీ పిలిచి ఆవనంలోనే వాళ్ళకి కాఫ్యాదులు ఇస్తూ వాళ్ళు అవి ఆరగిస్తూన్న సమయంలో, తను, దానికేసి నడిచి,

మీనయ్య—ప్రతిధ్వనోయ్ !

ప్రతి—ఓయ్ !

అనగా, చివరపలుకు ప్రతిధ్వనించటంవల్ల అందరూ మెచ్చు గున్నా, అక్కడ తను దాక్కో-పెట్టిన మనిషివాడు తమ చెప్పిన మాటలు మరిచి పోయాడని మీనయ్య కొంచెం ఆగ్రహించి, మళ్ళీఅటువెళ్ళి.

మీ —సరిగ్గా చెప్పు వెధవ పీనుగా !

ప్రతి—వెధవ పీనుగా !

మీ—(కోపంతో). ఛంపేస్తా !

ప్రతి—ఛంపేస్తా !

అని ప్రతిధ్వనులురాగా, బయల్దేరుతూన్న కోపంచంపుగుని,
వైకి నవ్వుతూ, స్నేహితులతో,

మీ—చూశారా : ప్రతి అక్షరం ఎంతస్పష్టంగా వినపడు
తోందో !

ఒక స్నేహితుడు—(ఆ రాతికేసి నడిచివెళ్ళి) నువ్వుంటా
ఎప్పజ్జించి ?

ప్రతి—ఒంటిగంట నించి

ఒకస్నే—ఇదేమిటి, మీనయ్యా ! ఈప్రతిధ్వని ప్రశ్నలకి
సమాధానం వుడా చెబుతోందే !

మీ—ఇది కొత్తరకం, ప్రపంచంలో ఏదీ అసంభవం కాదు.

166

బాపిరాజు—మనిషి కోతిలోంచి పుట్టాడంటారేమిటి ?
నీ అభిప్రాయం ఏమిట్రా, రామకోటీ ?

రా—ఆఁ, ఇల్లా అంటున్నారని కోతులికి బోధపడదుగనక!
లేకపోతే అవి పేచీపెట్టవూ ?

బా—పోనీ, ఈవాదన మంచిదంటావా ?

రా—మంచిదే.

బా—ఏం ?

రా—కొందరు కొందరు వెనక్కి వెనక్కి మాట్లాడుకు
పోతూ తమ తాతల్ని ముత్తాతముత్తాతల్ని స్తోత్రాలు మొదలెట్టి
గొడవ చేస్తుంటారు. అలాంటివాళ్ళని ఇవతలికి గెంటడానికి
ఈవాదన కాస్త గోడలాగ పనిచేస్తుంది.

167

ఒకచోట అతిఘాటుగా ఉపన్యాసం పేల్చేస్తూన్న ఒకవక్త—
మహాజనులారా, నానోట చీమంత అబద్ధం వచ్చినాసరే, నా
నెత్తిమీద పెద్దపిడుగు పడుగాక :

అంటూ చాలాహడావిడిగా అభినయించగా. ఏదో ఊరికే
బులబులాగ్గా కర్రముక్కలతో అంతుట్టిఉన్న ప్లాటుపారం పెళ్ళు
మని విరిగి ధమ్ముమని కిందపడిపోగా,

ఒకసభ్యుడు—పిడుగు పడింది. అన్నీ అబద్ధాలన్నమాట.

అనగా. చాలామంది తెల్లపోగా, కొంతనేపట్లో, ఆ కలప
లోంచి వక్తలేచి పైకివస్తూండడం గమనించి,

మరోసభ్యుడు—నెత్తిమీద పడకుండా చూసుకుపోయింది
పిడుగు. నెత్తిమీదే పడుతుందన్నాడు. అన్నీ అబద్ధాలే.

168

అవధానిగారు బల్లదగ్గర కూచుని జోడుకేసి పరిశీలనగా
చూస్తూండగా,

కొడుకు—అదేమిటి, నాన్నా :

అ—జోడులో దోపీపడ్డాను, ఉండరా :

కొ—కాలి జోడులోనా ? కాలిదగ్గరికి దోపీ ఎల్లా వచ్చింది
నాన్నా :

అ—అబ్బ : కంటిజోడులోరా. దోపీఅంటే దండగ :

కొ—అమ్మినాయన ఎవరూ ?

అ—నాన్నేహితుడే.

కొ—అయితే, దగా ఎందుకుంటుందీ ?

అ—అందుకనే ఉంటుంది, నేను తన్ని నలుగురిలోనూ యాగీ చెయ్యలేనుగదా, తన రహస్యం అల్లానే ఉంటుందిగదా, అని 12 రూపాయలదానికి 21 పుచ్చుకున్నాడు.

కొ—ఖరీదు కావితంమీద వేసిచ్చాడా ?

అ—ఆ ఇదుగో.

కొ—దీనిమీద 12 రూపాయలనే ఉంది.

అ—(జోడూ తీనేసి చూసి) అవునోయి. జోడెట్టుగుని 12 కేసి చూస్తే 21 లాగ కనిపించే జోడిచ్చాడు, మాట్లాడకుండా, దాంతోచూసి నేనిచ్చేశాను.

169

దీక్షితులు—ఎమోయ్, రాంభొట్టూ ! ఏమిటామూట?

రాం—మినుములు.

దీ—ఎల్లా ?

రాం—ఎరగవు గావును, పంతులుగా రింట్లో దశదానాలు.

దీ—ఎవరూ, పాపం !

రాం—మగపిల్లాడే. ఈపాటికి పీటలమీంచి లేస్తారు.

170

సూరయ్య—విన్నావా, నారయ్య ! మన ప్రజాపతి చదువు కున్నవాడనికూడా తేలింది. వాడికి మొదట లక్ష్మీప్రసన్నం. ఇప్పుడు సరస్వతీ ప్రసన్నం.

నా—అగాడు. (అని ఆలోచిస్తూ) మొదట వాడికి లక్ష్మీవచ్చి కనపడింది. ఒప్పుకున్నాను. తరవాత, సరస్వతివచ్చి కనపడిందా. ఓ, అదీ వాగానేఉంది,

నూ—ఏమిటా ఆ ఆలోచనా, ఆ సందేహమూనూ?

నా—ఏమిటంటావా? లక్ష్మికి చేతులో ఉంటుంది తామర. సరస్వతి ముగుడు తామరలోంచి పుట్టాడు. మన ప్రజాపతిలోంచే తామర పుట్టింది. వీణ్ణి మెచ్చుకోడానికివచ్చి వాళ్ళిద్దరూ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు కనపడడం సలబుగానేఉంది.

171

పదిహేనురోజులక్రితం తనదగ్గర మందు పట్టిగెళ్ళి మళ్ళీ ఐహమచ్చా లేకుండాపోయిన పున్నయ్య తనకొట్టు దాటి రోడ్డు మీద నక్కినక్కిపోతూండగా కనిపెట్టి ఎల్లానేనా వాడిదగ్గర కొంతలాగలేకపోయామే అనేబాధ దాచుగుని పైకినవ్వుతూ,

వైద్యుడు—ఏమండోయ్, పున్నయ్యగానూ! రండి, కనపడ్డం మానేశారే!

పు—ఏమిటోనండీ! అనుకుంటూనే ఉంటాను. ఎప్పటి కప్పుడు ఏదోవోటి వస్తూంటుంది.

వై—పోనీలేండి. ఒంట్లో ఎల్లాఉంది?

పు—బాగావుంది.

వై—ఉందికద! అల్లాయితే మందు ఇంకా పట్టిగెళ్ళండి. “కంపాండర్! చూడూ! వీరికి.....”

పు—వద్దండి, వద్దండి, అదీ ఎదీకూడా నేను పుచ్చు గోలేదు.

వై—పోనీ, ఇప్పజ్జించి పుచ్చుగోండి! దానిరేం?

172

మండలం—పరమయ్య ఈమధ్య మేడకట్టాడుట, విన్నావురా పెంటయ్యా?

పెం—విన్నాను.

మం—ఎందుకురా, వాడు మేడకట్టడం?

పెం—బహుశా, ఎక్కిపడడానికి.

మం—అమాత్రానికి చెట్టెక్కకూడదూ పోనీ !

పెం—చెట్టెక్కడం చేతకాదేమో !

మం—నిచ్చెనేనుగోవాలి అలాంటప్పుడు.

పెం—వాడి నిచ్చెనకాళ్ళకి రెండింటికీ బాఘా ఓ మూరెడు హొచ్చుతగ్గు ఉంది. వాడికంటే ముందు అదే పడిపోతుంది.

మం—నన్నడిగితే నేనైనా ఇస్తును భేషైన నిచ్చెన.

పెం—నిన్నడగడానికి నీకంటే వాజమ్మగా తయారృవాలి. అవడం కష్టసాధ్యం.

మం—మొండివాదన వాదిస్తే ఏమి ఒలుకుతుందీ ?

పెం—గుండెలేకుండా వాదిస్తే ఒలికేబావతే !

173

మనిషి నెత్తురు చప్పరించిచూసిన ఓ చిరతవులి రాత్రెళ్ళప్పుడు ఒక ఊరువీధుల్లో తోక చూడించుగుంటూ తిరగడం మామూలు చేసుకునేసరికి, బతుకుతెరువు తెలిసిన మహాజనులందరూ సాయంత్రం పడకుండానే దీపా లార్పుకుని తలుపులు బిడాయించుకుని జాగ్రత్తపడుతుండగా, అది ఓనాడు ఆఊరి పోలీసుస్టేషన్ ఎదర భైటాయించేటప్పటికి, అక్కడ కాపలా కాస్తున్న నెం. 102 పోలీసు భంట్లోతు, సాహసించి అమాంతంగా పక్కగదిలోకిఊరికి తలుపువేసుకోగా. భైదీలు గొంతెత్తి పాడ్డం మొదలుపెట్టడం తనకిష్టంలేక.

పో—ఏయ్ ! పాడకండి. అది నేనున్న గదిలోకి పైనించి ఉరకగట్టు.

అని కేకవేసినా వాళ్ళుమానక, అగోలలోనే ఆకురాయితో ఇనపకమ్ములు తెగ్గోసి అయిదుగురు ఉడాయించేసిన పిదప ఆరో వాడు (స్థూలకాయు డవడంవల్ల) ఆ కమ్ముల్లో చిక్కడి ఉండగా,

చిరతపులి వెళ్ళిపోడం పసిగట్టి మరేదో జరుగుతోందని పైకొచ్చి, చూసి, వాణ్ణికొడుతూ,

పో—వాళ్ళేరీ, చెప్పు, బద్మాష్ !

వాడు—(పోలీసుని వినిపించుకోక, తనలో) నయమే, మొదట్లోనే నేను యత్నించలేదు, వెళ్ళడానికి.

174

తండ్రి—ఏమండీ, మేష్టారూ ! మా వెంకటపతి ఎల్లా ఉన్నాడు, ఈయేడు ? నిరుడు ఒక్క-మార్కు తక్కువొచ్చిందంటూ ఇందులోనే కూచోపెట్టారు, అస్కూలువాళ్ళు, వాళ్ళ మొహంఈడా !

మే—మా మొహమూ ఈడిపించేట్టున్నాడు, ఈయేడు. నిరుడే నయం.

తం—ఏమీ ససిగా లేడంటారా ?

మే—ఎల్లా ఉంటాడూ? మరోహక్కు ఎక్కువైంది దిప్పుడు.

తం—ఎక్కువవడం మంచిదే కాదుటయ్యా ?

మే—అయితే నన్నెందుకూ మీరడగడం ?

తం—అదికాదండీ ! రొండోయేడు దుఖంతో చదవాలిగా !

మే—అంతా దుఖిస్తారండీ ! ఒక్కొక్క రొండోపెళ్ళివాడు దుఖిస్తూనే బాణాసంచాకుడా కాలిపిస్తాడు.

తం—ఎల్లా అయినాసరే పైకి వెళ్ళేట్టు చూద్దూ !

మే—మీరతడు పడిపోకుండా చూసుకుందురా ?

175

ఒకావిడ భరతనాట్యం మొదలెట్టి, ఒకపదం పడుతూ, అందులోవచ్చిన 'నెరజాణ' అనే ముక్కలోది 'జాన' అనుకుని, చేత్తో జేన అభినయించగా,

ఒకనమ్యుడు—ఆహాహా! ఏమికళ, ఏమికళ!

పక్కవాడు—(నవ్వుతూ) ఏం, ఏం?

ఒ—అవిడ, కేవలమున్నూ, అయొక్క శబ్దబ్రహ్మం!

ప—చాల్లే ఊరుకో. అర్థబ్రహ్మం.

ఒ—ఎల్లా?

ప—ఎల్లానంటావా? ఎవరు సామ్మ చేసుగుంటారో, వాళ్ళు లర్థం చేసుగున్నవాళ్ళు కాకుండా ఎల్లాపోతారూ?

176

రంగం—సోములూ! “ఊటీ” వెళ్ళి వచ్చావుట.

సో—అవును.

రం—నీకు చాదస్తంగాని, చలవ ఇక్కడమాత్రం లేదూ? అయితే, యేటా వెడుతున్నావా?

సో—రొండోమాటు ఇది.

రం—అయ్యో. సామ్మ తగులడిపోతుంది. ఇహ చాల్లే వెళ్ళకు.

సో—మొదటిసారి వెళ్ళొచ్చి అల్లానే అనుకున్నాను. అనుకుంటుండగానే, మళ్ళీ కరిచించి పిచ్చికుక్క, మరి కర వకపోతే, మరి వెళ్ళను.

177

తనబంధువు ఆసుపత్రిలో ఆపరేషను చెయించుకోడంగురించి కబురంపగా, ఒకాయన ఆసుపత్రికివెళ్ళి దిక్కుమాలిన అనవసరపు గొడవలతో ఆ బంధువుని సకలబాధా పెట్టగా, వీణ్ణి ఎరక్క పోయి రమ్మంటినిగదా అని అతడు లోలోపల కుసిళ్ళుతూండగా,

ఆయన—పాపం! నువ్వు ఒంటరిగా ఉంటుండడంవల్ల తోస్తూండదు గావును!

బంధువు—తోచకేం ? నన్ను చూడడానికి నీ బోటిగాడు నాకు ప్రతీరోజూ ఎక్కడ లభిస్తాడు ?

178

ముత్తయ్య తను తలంటుగోడానికి ఒక వడ్డీమంగలికి కబురంపగా, వాడువచ్చి, ఆయన్ని పరకాయించి, తన రుమాలు తీసి తలకి వాసిన చుట్టినట్టు చుట్టుకోగా.

ము—ఏంరా ?

వడ్డీ—అయ్య !

ము—నువ్వు వడ్డీ మంగలివేనా ?

వ—చిత్తం.

ము—(హేళనగా) అయితేమరి తలకాయకి రుమాలు అల్లా చుట్టుకున్నా వెందుకూ, బూజు దులిపేవాడులాగ ?

వ—చిత్తం.

ము—చిత్తం ఏమిటి ?

వ—కోపం చెయ్యకండి. తమరిపొట్ట మడతల్లోనూ తొనల్లోనూ బూజు ఉండచ్చునండి.

179

పల్లెటూరి అల్లుడు పట్నవాసపు అత్తారింటికి వెళ్ళిన నాడే నాజాకుతనం ప్రకటించాలని నున్నటి ఊరం చెయించుకుని స్నానం నిమిత్తం దొడ్డోకి వెడుతూండగా, కిందుగా ఉన్న ఆ దొడ్డిగుమ్మంపై కమ్మి మనిషి గిల్లార్చుకుపోయి ప్రాణం కళ్ళంపేటట్టు ఫెడీమని తగలగా,

అ—(తలపట్టుకుని, కూచోపడి) అబ్బ !

అనగా, చదువునేర్చిన అతడిపెళ్ళాం అక్కడికి పరిగెట్టి.

పె—ఎదీ, చూడనీండి, చెయ్యితియ్యండి నెత్తిమీంచీ: అన్న
మీదట, అతడు చెయ్యితియ్యగా,

పె—నెత్తురులేందే !

అ—లేకపోతే ?

పె—ఇది అలంకారాలలో ఒకటి !

అ—చస్తూంటే అలంకారమా ?

పె—అవునండీ, విశేషోక్తి.

అ—చిచీ, అవతలకి పో.

పె—నిజమేనండి, చూడండి కావలినై. విశేషోక్తి అంటే
కారణం ఉంటుంది, కార్యం ఉండదు.

180

సౌభాగ్యం—ఎమోయ్ : వెంకట్రావ్ : ఏమిటి విశేషాలు?

వెం—ఎక్కడ ?

సౌ—ఎక్కడేమిటి, ప్రతీచోటానూ !

వెం—ప్రతీచోటానా ? ఏముందీ ? ఉన్నవాళ్ళు తింటు
న్నారు. లేనివాళ్ళు పడుకుంటున్నారు.

సౌ—అబ్బ ఆమాట సరేనోయ్ : కొందరుఉండీ లేనివా
ళ్ళున్నారు, వాళ్ళ మాటేమిటని :

వెం—ఒన్. అదీ అడగాలా ? ఉండీలేనివాళ్ళు తినీతినకుండా
ఉంటున్నారన్న మాటేగా !

181

రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకి వచ్చే 'మేలు' బండిఎక్కే ఉద్దే
శంతో, ఏనిమిది గంటలప్పుడు, ఒక రైలుస్టేషనుకి దగ్గరిగా
ఉన్న ఒక అన్నవిక్రయాలయంలో బుచ్చన్న ఎంగిలి పడు
తూండగా, అతని స్నేహితుడు రామోజీ లోపలికివెళ్ళి, బుచ్చ
న్నని చూసి,

రా—ఎవరదీ ? బుచ్చన్నలా ఉందే !

బు—మరే.

రా—మేలుకా ?

బు—మొదట్లో అల్లానే అనుకున్నాను.

రా—ఇప్పుడు ?

బు—ఇప్పుడా ! తెల్లారకట్ట రైలే రాసింది.

రా—ఏం ?

బు—ఈ కూరముక్కలు ఆలోపుగా నములుడు పడేటట్టు తోచదు.

182

పండిట్—తుమున్నర్థకం ఎప్పుడు ప్రయోగించడం ?
రామన్న :

శా—రొంపగా ఉన్నప్పుడండి. నాకిప్పుడు రాదు.

పం—హోరి ! చేదాద్యర్థకం ఎప్పుడూ ? భీమన్న :

భీ—నుయ్యి ఉన్నప్పుడండి.

పం—ఓరి మీ వ్యాకరణాలు అంటించిరి గదరా, మీ వ్యాకరణాలు అంటించా !

ర—పడిశం పట్టినప్పుడు అంటించడానికి వీలుగా ఉండేది తుమున్నర్థకమేనండి. వాడిది వీలుకాదు. నేను రైలేనండి,

183

ఒక హరిదాసు అద్దంఎదట కూచుని తన స్నేహితులతో మాటా పలుకూంఅడుతూ తలదువ్వుకుంటూ ఉండగా ఆయన కంటే ముసిలివాడై పింఛన్ సర్విసు పాతిగేళ్ళ దాటిపోయిన ఒక గొప్పవాడు తలపాగాతోసహా, వచ్చి,

గా—ఏమండోయ్ ! హరిదాసుగారు ! అద్దంఎదట కూచుని మెరుగు పెడుతున్నట్లున్నారు.

హా—(గొప్పవాడి మీసాలకేసి దీక్షగాచూస్తూ) మరే, మరే. రంగేసుగోవడం ఇప్పుడప్పుడే అయింది.

184

పెద్దజీతం, వల్లమాలిన తెక్కా, చచ్చినంత నిరసనభావం. అఖండమైన పిరికితనం, మాటతిరగెయ్యడంలో నేర్పూగల ఒక నగర వి. దా, ర. (విమానదాడి రక్షణ) శాఖాధికారి జీతం బత్తెంటేని తనకింది పరివారాన్ని రక్షణ కృత్యాల్లో తరిఫీయతు చెయ్యవలసాచ్చి, వాళ్ళు దెబ్బతగిలినవాడికి ప్రభుమచికిత్స ఎల్లాచేస్తారో చూడడం నిమిత్తం తనకే దెబ్బతగిలినట్టు తను నటిస్తానని వాళ్ళతోచెప్పి, క్రిందికి పడిపోతూ,

అధి—అయ్యో ; బాధబాధ ! బతకను, బతకను, రక్షించండి అయ్యో !

అనగా, వాళ్ళు. నవ్వుమొఖాలతో గబగబా ఆయన్ని వాహనం ఎక్కించి చికిత్స అభినయించగా, ఆయన లేచి,

అధి—భేష్. మాబాగాచేశారు. కాని, మీ మొఖాలు అంత కలకలలాడుతూ పెట్టడం బాగుండలేదు.

వాళ్ళు—మాకు విచారం ఎల్లా వస్తుందండీ ?

అధి—చిక్కు సమయంగనక రావద్దూ ?

వాళ్ళు—సమయం చిక్కుదైనా విషయం మీదైనప్పుడు మిమ్మల్ని ఎంత చివరదాకా మోసినా మాకు సంతోషమేనండి.

185

దాదా—హేమండీ, సోమన్నగారూ ! మనహేమన్నా వచ్చారు సూకారా. నెల్లెంటాగా సిక్కి !

సో—చిక్కడేం భర్తం ?

దా—కానితిర్గుడూ అండీ !

సో—అంత పాడయాడా ? విస్లేనే ?

ఉద్దేశ్యం సాలామంచిదీ అండీ. తిర్గడంమాట నే అనేది.

సో—ఎక్కడ ? అందుకోసం చిక్కడం ఎందుకు ?

దా—ఎందుకూ అంటా కేమండీ ? కొవ్వూర్ తాలూకా తాలూకా సీదాగా అహోరాత్రం కాంగ్రెస్ ప్రచారంనేస్తే హేమి అయితుందండీ, సిక్లంకాకా ! యెర్రీలాగా నెప్టారే !

186

నాగేంద్రుడు—ఏంరా, పుల్లయ్యా ! మీ అమ్మ మీద కేక లేసి విసుక్కుంటున్నావేం ?

పు—లేకపోతే, ఏమిట్రామరీ ! చంపుగు తింటూంటేనూ.

నా—ఏంజేసింది ?

పు—ఏంజేసిందా ! బేడకానెక్కడో పారేసి, అది కనపడితే, పెద్దతిరపతి వెడతానని మొక్కుగుంది.

నా—అయితే నువ్వేమన్నావు ?

పు—పోనీ, అన్నదానవు ఎల్లానూ అన్నావు. ఏ చిన్న తిరపతో వెళ్ళవమ్మా అన్నాను.

నా—అంటే. ఏమండీ ?

పు—మరీ గందరగోళం చేసింది. మనస్సులో సంకల్పం ఏవళ్ళకి కలిగితేంగనక, తిరిగిపోనియ్యడం పాపంగదా అంటూ రొండుచోట్లకీ మొక్కుగుంది.

187

ఒక వి. దా. ర. భటుడు ఒకగృహం ఇవతలికి దీపం వెలుగు పడుతోందని గృహస్థుని బెదిరించి సొమ్ములాగడం అలవాటు చేసుకుని, నాలుగోసారీ మళ్ళీవెళ్లి కేకవెయ్యగా ఇంట్లోంచి ఎవ్వరూ పలక్కపోగా, వెళ్ళిపోతూ, ఆవరణస్థలం చివర యజమాని చుట్టకొల్చుకుంటూ కూచోడం చూసి,

భటుడు—ఏయ్ !

గృ—అయ్య !

భ—అయ్యట. అయ్య యేమిటికొయ్య ! దీపంపైకి కని పిస్తోంది రిపోర్టు చేసేస్తాను.

గృ—పోనీచెయ్యండి. మూడుసార్లు ఇదివరకు ఈయన చూశారండి, చూసి సరిగానే ఉందన్నారు, అని చెబుతాను.

భ—చెబితే ఏమయినట్టూ ! అక్కడ బాంబుపడిపోతుంది.

గృ—అందుకనే దూరంగావచ్చి ఇక్కడ కూచున్నాను, ఆరుచుట్టలు తెచ్చుకుని.

భ—పోనీ, ఓచుట్ట యిల్లాపారెయ్,

గృ—అయిదు ఇదివరకే కాల్చేశాను.

188

బుజ్జి—(గోదావరిస్తేషను ప్లాటుఫారంమీద గుర్లింగాన్ని కలుసుకుని) ఏమోయ్ ! గుర్లింగం ! ఎక్కడికి ?

గు—పట్నం.

బు—అప్పుడెప్పుడో ఓమాటు వెళ్ళినట్టున్నావు !

గు—అవును, వెనక. చాలారోజులైంది. కాని, అప్పుడు పట్నంలో సహమే చూశాను.

బు—అదేం ? అంతా చూడకపోయావా ?

గు—అంతా ఎల్లాచూడ్డం ? (గ్రాతం తగ్గించి) అప్పుడు నేను వెడతా, సగం టిక్కెట్టుమీదే. అందుకని !

189

నంటపూటి వ్యాపారంలో జాయింటుదారై న సర్వారావుతో,

విశ్వమృ—అబ్బాయి ! సర్వారావు ! ఆ ఆమదాలపురంవాడున్నాడూ, అదుగో, వాడివల్లమనకి ఈసప్తం. వాణ్ణిపొమ్మందూ?

స—ఉండనీండి. ఎంతమందిలేరూ ?

వి—ఓయ్, నీవేళాకోళాలు బంగారంగాను, వాడు కొంప తినేస్తున్నాడోయ్ !

స—ఏం ?

వి—ఏం యేమిటీ ! వాడికి ఏదీ సయించకపోడం లేదు. ఎప్పుడూ రొంపేనా పట్టదు పీనుక్కి. కాశీ తగులడలేదుట, అక్కడ పోనీ ఏమన్నా వాదిలి పెట్టాడేమో అనుకోడానికి. మాటల్లోనిదీ ! కడుపులో అన్నం తీసుకుతింటాడు.

స—ఓహో ! అల్లానా ! నే విన్నేదే ! అన్నమా ఆధరువా వాడెక్కువ లగాయించేది ?

వి—అన్నీనూ. అన్నంతెస్తే, 'అన్నం పరబ్రహ్మస్వరూపం' అని వదలడు పప్పుతెస్తే పప్పుకీబ్రాహ్మడికీ అవినాభావ సంబంధం అంటాడు. కూరతెస్తే, ఆధరువు ఎక్కువగాలేందే తనకి దిగదంటాడు.

స—అరి వీణ్ణితగలెయ్యా ! పచ్చడి చూపిస్తే.....

వి—పచ్చడిఅంటే తనకి నాలికి లేచివస్తుందంటూ రొట్ట లేస్తాడు. చారు తెస్తే, 'వంటికి మంచిదిష్మండి చారు' అనడమూనూ ఊహా దోరచడమూనూ. పులుసు తెస్తే, పులుసు ముక్కలంటే తనకి ప్రాణమనీనీ, వాడికోసం తను వేరే జన్మ ఎత్తుతాననీ అంటాడు. సరి యిక మజ్జిగతెస్తే, ఎంతోసినా సరే, 'ఏది, ఏది, ఒక్క పురుషిడు చేతులో ఉంచండి. మొదణ్ణించి

ఈ గొడ్డు మజ్జిగతో బితికింది' అంటూండడం, మజ్జిగవంటి పచార్థము ముజ్జిగములలోన లేదు—అని పాటకుడా మొదలెడతాడు. ఇదమీడట వీలైతే నిన్ను, లేకపోతే నన్ను కొరుక్కు తింటాడు.

స—ఇదోటా ! అల్లాయితే వాణ్ణి తక్షణం సాగనంపుతా !

190

అఘాతకల్పనదారులైన సీనయ్య, మీనయ్య, కోనయ్యలు వేడెక్కిపోయిన ప్రసంగం సాగించుకుంటూ,

సీ—నేను చాలా చలిదేశాలు వెళ్ళాను. అక్కడి చలికి కన్నీళ్ళుకూడా గడ్డకట్టిపోతూండడంవల్ల, ఎంత బాధగా ఉన్నా ఏడుద్దాంఅంటే వీల్లేక ఊరుకునేవాణ్ణి.

మీ—సరి సరి, నేను అంతకంటే చలిదేశాలు చూశాను. అక్కడ దీపం గడ్డకట్టిపోయింది, ఓ కర్రపుచ్చుగుని దీపాన్ని చావగొడితే అప్పుడది ఏడుస్తూ మళ్ళీ వెలుతురు ఇవ్వడం మొదలెట్టింది.

కో—ఒన్ ఇంతేనా ! నేనూ నా స్నేహితు దొకడూ కలిసి మరీ చలిదేశం వెళ్ళాం. అక్కడనేను ఆ స్నేహితుడితో కొన్ని మాటలు అన్నాను. ఆ మాటలు వాడి చెవిమీద వెళ్ళిపడే మధ్య దాల్లోనే తక్తతక్మని గడ్డకట్టిపోయాయి. అవన్నీ వాడు పోగు చేసి వెచ్చచేసుగుని తంటాలుపడ్డమీదట వాడికవి బోధపడడం జరిగింది.

సంపూర్ణం.

